

בבית המשפט העליון

רע"פ 761/12

לפני:

כבוד השופט א' רובינשטיין
כבוד השופט ע' פוגלמן
כבוד השופט י' עמית

המבקשת:

מדינת ישראל

נגד

המשיבות:

1. מקור ראשון המאוחד (הצופה) בע"מ
2. מרים צחי
3. ידידת בית המשפט מועצת העיתונות

בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי
בירושלים (השופט מ"י הכהן) מיום 03.01.2012 בע"ח
035991-12-11

תאריך הישיבה:

י' בניסן התשע"ב (2.4.12)

בשם המבקשת:

עו"ד נעמי גרנות

בשם המשיבים:

עו"ד חגי אולמן

בשם ידידת בית המשפט:

עו"ד יעל גרוסמן; עו"ד ארנה לין; עו"ד נטע שפירא

פסק-דין

השופט א' רובינשטיין:

א. בקשת רשות ערעור על החלטתו של בית המשפט המחוזי בירושלים (השופט מ"י הכהן) בע"ח 35991-12-11 מיום 3.1.12, בה קיבל את ערעורן של המשיבות על החלטתו של בית משפט השלום בירושלים (השופטת ד"ר ש' רנר) בצ"א 27190-12-11 מיום 15.12.11. עניינה של הפרשה חיסיון עיתונאי.

ב. המדובר בתמונות שצילמה המשיבה 2 במסגרת אירועי הפגנה אלימים. בעקבות האירועים דרשה המשטרה מן המשיבה 2 (בצו) למסור לה תמונות שצילמה במהלך האירועים. בתגובה טענה המשיבה 2, כי על התמונות חל חיסיון עיתונאי, שכן גילויין יביא לזיהוי מקורותיה. עיקרה של המחלוקת היא באשר להיקפו של החיסיון.

ההליכים בבית משפט השלום

ג. בלילה שבין התאריכים 12.12.11-13.12.11 אירעו הפרות סדר אלימות מצד מפגינים יהודים במרחב החטיבה המרחבית (חטמ"ר) אפרים, ובכללם חדירה לבסיס החטמ"ר ופגיעה בסגן מפקד החטיבה (סמח"ט). בעקבות האירועים הוגשה לבית משפט השלום (ביום 14.12.11) בקשה למתן צו להבאת מסמכים, לפי סעיף 43 לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], תשכ"ט-1969 (פסד"פ), בו נתבקש להורות למשיבות להמציא למשטרת ישראל תמונות המתעדות את האירועים.

ד. הבקשה נתמכה בהודעתו של הסמח"ט (סומנה מב/1), בה תואר אירוע של חדירה המונית לבסיס החטמ"ר, אשר במהלכו היכה אחד המפגינים את הסמח"ט בראשו באמצעות חפץ, ועל רכבו נזרקו מנורות ובהן צבע. עוד מסר הסמח"ט, כי לאחר שנהדפו המפגינים, הבעירו שלושה צמיגים על ציר הגישה לחטמ"ר, וכי בקרב המפגינים נמצאה המשיבה 2 אשר צילמה את האירועים (להלן הצלמת), וציינה בפניו, כי היא עובדת בעבור העיתון "מקור ראשון" (אותו מפעילה המשיבה 1).

ה. בית המשפט הורה על המצאת החומר המבוקש וקבע, כי אם תיטען טענת חיסיון, יוכנס החומר למעטפה סגורה ויתקיים דיון בנוכחות שני הצדדים, וכך היה. בדיון טענו המשיבות, כי הצלמת לא צילמה את אירועי החדירה לבסיס ותקיפת הסמח"ט, אלא אירוע אחר, המרוחק כמה מאות מטרים מן הבסיס, שבו לא נתקף מפקד צבאי. כן נטען, וזו עיקר, כי הצלמת הוזמנה לצלם אותה הפגנה מתוך דרישה שלא לחשוף את מקורותיה בשום דרך.

ו. בהחלטה מיום 15.12.11 הטעים בית משפט השלום, כי על פי הלכת ציטרין (ב"ש 298/86 ציטרין נ' בית הדין המשמעתי של לשכת עורכי הדין במחוז ת"א, פ"ד מא(2) 337, מפי הנשיא שמגר - אותו עניין נפסק בדין יחיד אך מאז נתקבל כהלכה מושרשת), חיסיון עיתונאי הוא חיסיון יחסי אשר חל על מקורות המידע; אולם הלכה זו הורחבה בפסיקתם של בתי משפט מחוזיים, והוחלה גם על המידע העיתונאי, מקום שיש בו כדי להוביל לגילוי המקור. עם זאת נקבע, כי במקרה דנא עניינו של החומר המבוקש הוא המידע ולא המקור, וכי אין ראייה לכך שחשיפת המידע תחשוף את המקור.

ז. לפיכך מצא בית המשפט להסיר את החיסיון. הוטעם, כי המידע המבוקש רלבנטי לחקירה; כי העבירות הנטענות חמורות; וכי קיים אינטרס ציבורי במיצוי החקירה בהקדם. נדחתה טענת המבקשות לפיה מסירת התמונות תביא לגילוי המקור. הוטעם, כי יצירת המידע המבוקש לא דרשה שיתוף פעולה עם מקור כלשהו, הואיל והמידע "נלכד ברשתה של העיתונאית", ואין להניח שהסרת החיסיון תפגום באופן משמעותי באיסופו של חומר מעין זה להבא. לפיכך הורה בית המשפט על מסירת החומר. על החלטה זו עירערו המשיבות לבית המשפט המחוזי.

בית המשפט המחוזי

ח. עיקרי הערעור היו בשלושה. האחד, תחולתו של צו תפיסה לפי סעיף 43 לפסד"פ על המקרה דנא; השני, קביעתו של בית משפט השלום, כי חיסיון המגן על מקורות המידע אינו חל על התמונות; שלישית, אופן החלתו של "המבחן המשולש" להסרתו של החיסיון בהתאם להלכת ציטרין. נאמר כאן, כי אותו מבחן בודק שלוש נקודות – רלבנטיות המידע לחקירה, מהותיותו והאפשרות להשיגו ממקורות אחרים.

ט. אשר לסוגיה של הגשת בקשה לתפיסת חומר עיתונאי לפי סעיף 43 לפסד"פ פסק בית המשפט המחוזי, כי אין לעשות בו שימוש כדבר שבשגרה, כאשר למשטרה עומדות דרכים אחרות להגיע אל החומר הדרוש לה. עם זאת נקבע, כי בנסיבות היתה הבקשה מוצדקת, כיון שלכאורה נעברו עבירות חמורות המחייבות חקירה מהירה; וכיון שלא היו אמצעי תיעוד אחרים למעט תמונותיה של הצלמת. ואולם נאמר, כי בית משפט השלום לא בחן מה היו פעולות החקירה שנעשו עד להגשת הבקשה, כנדרש במסגרת בקשה לצו לפי סעיף 43.

י. עוד ציין בית המשפט, כי מקום שכנגד צו לפי סעיף 43 לפסד"פ עולה טענת חיסיון, על בית המשפט, כשלב מקדמי, לעיין בחומר לשם קביעה אם יש בו כדי לחשוף את מקור המידע. וכך, לאחר העיון, מצא בית המשפט המחוזי להבחין בין שתי קבוצות של תמונות: כאלה התואמות את עדותו של הסמח"ט (אשר על בסיסה נתבקש הצו), וכאלה שאינן "תיעוד ישיר של האירועים המתוארים באופן ספציפי במב/1" (עדותו של הסמח"ט). אשר לתמונות התואמות את מב/1 צוין, כי ישנה סדרת תמונות המתעדת שלושה צמיגים בוערים על כביש, וכן תמונות של חיילי צה"ל המגיעים למקום, ושל קצין צה"ל המשוחח עם אדם נוסף. צוין כי אין תיעוד של מי שהבעיר את הצמיגים ושל עצם הבערתם. אשר לקבוצה שאינה רלבנטית למב/1 צוין, כי מדובר בסדרת צילומים אחרת, המתעדת אירוע שעלול להיות בעל משמעות פלילית שאינה קלת ערך, וכי אירוע

זה אינו מתרחש - על פניו - בצמוד לבסיס צבאי, בקרבתו, או בנוכחות אנשי צבא. עוד צוין, כי באותו אירוע מופיעות מספר דמויות שאת פני חלקן ניתן לזהות, וכי בתמונות אין מופיעים תאריכים, ואין תיעוד ישיר לנזק לאדם או רכוש. הבחנה זו - בין שתי קבוצות התמונות - שימשה את בית המשפט כבסיס לדיון בשאלת החיסיון ובהתקיימותם של מבחני הלכת ציטרין להסרתו. קודם לשאלת הסרתו, נדרש בית המשפט לשאלת היקפו של החיסיון - היא מרכז המחלוקת בנדון דידן.

יא. בית המשפט המחוזי סבר, כי חיסיון עיתונאי אינו מתפרש רק על מקורות המידע אלא גם על המידע העיתונאי עצמו, ובכללו צילומים. הטעם לכך היה עידוד מקורות המידע לשתף פעולה עם העיתונות, כנקבע בעניין הכשרת היישוב (ת"א י-ם) 455/94 הכשרת היישוב נ' רשת שוקן בע"מ (לא פורסם) מפי השופט (כתארו אז) עדיאל. צוין, כי השקפה זו היא השלטת בפסיקה של בתי משפט מחוזיים, וטרם נדונה בבית המשפט העליון.

יב. בית המשפט המחוזי לא קיבל את המבחן שהציב בית משפט השלום לבחינת תחולתו של החיסיון. בית משפט השלום סבר, כי "העובדה שמדובר באירוע המוני וכן העובדה שמדובר בתיעוד 'גלוי' אשר נלכד ברשתו של העיתונאי, די בהן כדי לשלול את טענת החיסיון". בית המשפט המחוזי סבר, כי בית משפט השלום טעה בכך שהניח שהתמונות אכן תואמות את האירוע המתואר במב/1; וכי טעותו נעוצה בכך שלא עיין בתמונות. כן סבר בית המשפט המחוזי, כי שגה בית משפט השלום בקבעו, שלא נדרש שיתוף פעולה בין הצלמת לבין המקור לשם השגת המידע ויצירתו, הואיל וזומנה על ידי מקורותיה להנציח את האירועים.

יג. עוד הוטעם, בהתאם לת"א (ת"א) 1121/07 גלט ברקוביץ' נ' קרא (לא פורסם), (השופט זמיר), כי בין עיתונאי לבין מקור שאינו מעוניין בחשיפת זהותו נוצר חוזה, וחשיפתו של המקור כמוה כהפרתו; כי בין עיתונאי לבין המקור מתקיימים יחסי שכנות או קרבה משפטית, שמכוחם חב העיתונאי בחובת זהירות כלפי המקור, וגילוי עולל להיחשב כעוולה נזיקית; וכי קיומם של יחסים מיוחדים בין המקור לעיתונאי אינו רק אינטרס פרטי שלהם, אלא גם אינטרס חשוב של הציבור בכללותו. נקבע, כי בנסיבות מתקיים אינטרס ציבורי בכיבוד ההסכם שבין הצלמת לבין המקור, וזאת כדי למנוע הרעתם של מקורות מידע משיתוף פעולה עם עיתונאים.

יד. אשר לתחולת החיסיון במקרה דנא נקבע, כי אף שחלק מן התמונות צולם בפומבי, הנה נוכח התחייבותה של הצלמת שלא למסרן ללא הסכמת המקור, הן אכן מידע

שחל עליו חיסיון עיתונאי. לשם בחינת הצורך בהסרת החיסיון, נדרש בית המשפט לשאלת התקיימותם של מבחני הלכת ציטרון. אשר לשאלה הראשונה – האם התמונות רלבנטיות לתיק החקירה – נקבע כאמור, כי יש להפריד בין שתי סדרות הצילומים: "הצמיגים הבווערים" ו"יתרת התמונות". לעניין סדרת הצמיגים הבווערים צוין, כי נוכח הסכמת המשיבות למסור למשטרה כל "תיעוד ישיר" של אירועים המתוארים מב/1, יש למסרם לידי המבקשת; וממילא נקבע, כי מדובר בתיעוד רלבנטי. אשר ליתרת הצילומים, ביניהם אלה המתעדים לכאורה אירוע בעל פוטנציאל פלילי, נקבע כי אינו תואם את תיאור האירועים במב/1, ולכן פוחדת מידת הרלבנטיות שלו.

טו. לעניין השאלה השניה – קיומה של דרך חלופית להשגת הראיה המבוקשת – נקבע, כי לא נעשו די פעולות להשגתה. אשר לשאלה השלישית – חשיבותו של נושא החקירה – נקבע, כי מדובר בנושא חשוב ובעל עניין לציבור מן המעלה הראשונה. צוין, כי בדיון מיום 22.12.11 הבהירו המשיבות שלא יתנגדו למסירת התמונות, ככל שהן מתעדות במישרין את החדירה לבסיס החטמ"ר ואת תקיפת הסמח"ט.

טז. עוד במסגרת הדיון בהיקף החיסיון, וקודם להסרתו, הבחין בית המשפט המחוזי בין אירוע פומבי, אליו הוזמן עיתונאי או צלם תוך התחייבות למקורותיו שלא לפרסם מידע ללא הסכמתם, לבין אירוע פומבי שבו נוכחים צלמים וצוותי צילום אחרים, אשר לא הוזמנו בידי המשתתפים. נקבע, כי יש ליתן משקל רב יותר לעניין החיסיון למקרים מן הסוג הראשון, נוכח החשיבות שיש לשמירה על אמון בין מקורות לבין עיתונאים, ומניעת "אפקט מצנן" של חשש ממסירת מידע. ואולם, נאמר כי במקרה שעיתונאי צילם במרחב הציבורי אירוע שמשמעותו פלילית לכאורה, ונטען לקיומה של הבטחה למקור לאי פרסום, על בית המשפט לחקור את העיתונאי בקשר לכנות דבריו בטרם ייעתר לבקשה למתן צו לפי סעיף 43 לחסד"פ. מנגד, מקום שעיתונאי נזדמן באקראי לאירוע, או שהגיע אליו מבלי שהמקור התנה את פרסומו בהסכמתו, ספק אם מתקיים חיסיון, ויש למסור את החומר למשטרה.

יז. בסיכום נקבע, כי יש להפריד בין שתי סדרות הצילומים כאמור. את סדרת הצמיגים הבווערים יש למסור למשטרה. אשר ליתרת הצילומים, ובכללם התיעוד לכאורה של האירוע הפלילי נקבע, כי ככל שתיפתח חקירה, והמבקשת תסבור שמידע זה נדרש, תוכל לפנות לבית המשפט בבקשה למתן צו לפי סעיף 43 לפסד"פ. יצוין, כי בית המשפט דחה "טיעון משלים" שהוגש מטעם המבקשת, וסבר כי מדובר בניסיון להרחיב את היריעה העובדתית והמשפטית בקשורה במב/1 ולהוסיף עובדות, טענות ותיאורים שלא היו במב/1, לשם הסרת החיסיון גם מקבוצת התמונות השניה.

יח. עיקר טענת המבקשת הוא, כי בית המשפט המחוזי הרחיב את הלכת ציטרין ממקורות המידע למידע עצמו, וכי הרחבות כאמור נעשו בבתי משפט מחוזיים נוספים – הרחבה שאין לה מקום כל עוד לא מצא המחוקק לעגן את החיסיון העיתונאי בחוק. נטען, כי הרציונל בבסיס החיסיון העיתונאי – אינטרס ציבורי בזרימת מידע ממקורות אל עיתונאים – מתמצה בחיסיון על מקורות המידע בלבד, וכי הרחבתו למידע עיתונאי תביא לזרימת מידע סלקטיבית בהתאם לאינטרסים של המקורות.

יט. עוד נטען, כי במקרה דנא הרחיב בית המשפט המחוזי את הלכת ציטרין לא רק למידע שנמסר ויש בו כדי לסכן את המקור, אלא גם למידע שלא נמסר ובא לידיעת העיתונאי כתיעוד אובייקטיבי, בהיותו עד לאירוע מסוים, בשל קיומה של הבטחה למקור כי לא יפרסם את המידע ללא אישורו. נטען, כי החלת חיסיון רק בשל קיומה של הבטחה בין העיתונאי למקור, עלולה גם היא להביא לזרימת מידע סלקטיבי בהתאם לאינטרסים של המקור.

כ. אשר למידע גופו - התמונות - נטען, כי שגה בית המשפט המחוזי בהבחינו בין שני סוגים של סדרות צילומים, משלא ראה בהן אירוע אחד הקשור לאירוע הפריצה לחטמ"ר אפרים. נטען, כי הצו לפי סעיף 43 נסב על חומר המתעד "את האירועים מתאריך 12.12.11-13.12.11 הסמוכים לבסיס חטמ"ר אפרים", וכי בשגגה צימצם בית המשפט המחוזי את הצו אך לדבריו של הסמח"ט. נטען, כי הודעתו של הסמח"ט נמסרה כדי לבסס את הבקשה לצו, אך לא כדי לגדור ולצמצם את החקירה כולה לגזרה הצרה בה התרחשו האירועים שעליהם העיד הסמח"ט. עוד נטען, כי היה על בית המשפט המחוזי לקבל את הטיעון המשלים לעניין היקפה של החקירה, שעתרה המדינה לגביו.

טענות המשיבות

כא. עיקר עמדת המשיבות הוא, כי חשיפת התמונות תחשוף את המקור ולכן חוסות הן תחת החיסיון העיתונאי. אשר להיקף החיסיון נטען, כי בהתאם להצעות חוק שונות שהוגשו במרוצת השנים בעניין החיסיון העיתונאי, יש להחילו לא רק על זהות המקור, אלא גם על מידע עיתונאי. אשר לתחולתו של עניין הכשרת הישוב נטען, כי הואיל ונקבע במקרה דנא כממצא עובדתי שחשיפת התמונות תביא לגילוי המקור, איננו נדרשים לשאלה האם חיסיון עיתונאי חל גם על מידע באופן כללי ובמנותק ממשמעותו למקור או לזהותו.

כב. עוד נטען, כי בין עיתונאי לבין המקור נכרת חוזה לאי חשיפת מקור המידע שלא בהסכמתו; כי לעיתונאי מחויבות שלא למסור מידע מכוח כללי האתיקה העיתונאית (בהתאם לפסק דינו של בית המשפט המחוזי עמ' 8, שורות 13-15); וכי לעיתונאי חובת זהירות כלפי המקור מכוח יחסי קרבה בין השניים, כנקבע בעניין גלט ברקוביץ'.

כג. אשר לשאלת פומביותו של האירוע המתועד, תמכו המשיבות יתדותיהן בפסק דינו של בית המשפט המחוזי, ודחו את טענתה הגורפת של המבקשת לפיה מקום שהאירוע תועד במרחב ציבורי לא יחול החיסיון.

כד. גם באשר למבחני ציטורין, סמכו המשיבות על פסק דינו של בית המשפט המחוזי, וטענו, כי בדין נקבע שהתמונות (למעט סדרת הצמיגים הבוזרים) אינן מתעדות את האירוע המתואר במב/1 ולפיכך אינן עומדות במבחן הרלבנטיות; כן נטען, כי לא מוצו ההליכים ממקורות אחרים בטרם הפניה לבית משפט השלום בבקשה לצו. יצוין, כי המשיבות לא חלקו על התקיימותו של המבחן השני, קרי קיומו של עניין מהותי.

עמדת מועצת העיתונות

כה. עמדתה העקרונית של מועצת העיתונות, שצורפה כידידת בית המשפט, היא כי ראוי שהחיסיון העיתונאי יחול גם על תוכן המידע ולא רק על זהותו של המקור. לשיטתה, מאז הלכת ציטורין (החלטה שניתנה בשנת 1986) התפתח, במהלך השנים, מעמד ברור של חיסיון על מידע, אשר ראוי לעגנו בפסיקתו של בית משפט זה. עוד לעמדתה, החיסיון צריך לחול על כל מידע שמסר המקור לעיתונאי, אף אם לא נמסר ישירות לעיתונאי בידי המקור, ועל כל מידע שהגיע אל העיתונאי אף אם ביגיעתו האישית והמקצועית בלבד, מבלי שנמסר לו ממקור כלשהו, וכן על ניתוח מידע כאמור שערך עיתונאי.

כו. נטען, כי במצב הדברים הנוכחי, ניתן "לעקוף" את חסיון המקורות בדרכים שונות (כגון חיפוש במערכת העיתון או במחשבו של העיתונאי) ובכך להגיע אל המקור ולסכל את תכלית החיסיון. לפיכך, חיסיון על מידע נחוץ גם לשם הגנה על המקור. טעם נוסף לחיסיון על המידע נעוץ בכך, שלעתים נדרש המקור ליתן לעיתונאי "חומר רקע" כדי לאשש אמינותו - אך אינו למטרת פרסום.

כז. עוד נטען, כי החיסיון העיתונאי המופיע בסעיף 22 לכללי האתיקה העיתונאית (תקנון האתיקה המקצועית של העיתונות (אושר על-ידי מועצת העיתונות ב-16.5.96)) חל גם על מידע שנמסר לעיתונאי "בתנאי שישאר חסוי"; וכי אף שאין בהפרת חובה אתית כדי ליצור חובה משפטית, יכול בית המשפט לבחון שאלת סטנדרט התנהגות, בין היתר, באמצעות כללי האתיקה של העיתונות.

כח. עוד נטען, כי לחיסיון על המידע טעם נוסף במישור החוזי, נוכח יחסי נאמנות בין הצדדים. שכן מקור שזהותו עלולה להיחשף על ידי העיתונאי לא ימהר למסור מידע, אשר לציבור עניין בו, כגון בדבר שחיתות. ועוד נטען, כי החיסיון על המידע נדרש לשם עצמאות העיתונאי ומניעת הפיכתו ל"זרוע שלטונית" של הרשות החוקרת; זאת כיון שבמצב הנוכחי בלא חסיון המידע, יכולה היא להגיע למקור דרך המידע כאמור, אף אם חל חיסיון על המקור עצמו.

עיקרי הדיון בפנינו

כט. עו"ד גרנות טענה למבקשת, כי בית המשפט המחוזי הרחיב את היקפו של החיסיון מעבר לנדרש בנסיבות המקרה, והחילו גם על מידע שאינו חושף את המקור. נטען, כי הרחבה כאמור נעשתה גם בהחלטות אחרות של בתי משפט מחוזיים, וכי הרחבה זו פוגעת בעקרון גילוי האמת אשר לשמו קיים החיסיון. עו"ד אולמן טען למשיבות, כי במקרה הנוכחי הוזמנה הצלמת על ידי מקורותיה, וכי נקבע כממצא עובדתי שחשיפת התמונות תביא לזיהוי המקור. כן נטען, כי הרלבנטיות של התמונות פחותה (למעט אלה המתעדות את הבערת הצמיגים), וכי המשטרה לא עשתה למיצוי החקירה קודם להגשת הצו, קרי, לא התקיימו כללי ציטורין. לעניין היקפו של החיסיון נטען, כי כיון שהוא יחסי ואינו מוחלט, ראוי כי יחול על קשת רחבה של מקרים. עו"ד לין טענה למועצת העיתונות, כי הגנה על זהות המקור מחייבת הרחבה לכלל הגנה על מידע המוביל לזיהויו.

הכרעה

ל. החלטנו לקבל את הבקשה לרשות ערעור, לדון בתיק כאילו הוגש ערעור על פי הרשות שניתנה. ולקבל חלקית את הערעור. ענייננו במקרה הקונקרטי בשלושה:

האחד, בקשה במסגרת סעיף 43 לפסד"פ לקבלת התמונות.

השני, שאלת תחולתו והיקפו של חיסיון עיתונאי על התמונות.

השלישי, שאלת הסרתו של החיסיון.

ואולם, פשיטא שלהכרעתנו משמעות רחבה יותר באשר לסוגיית החיסיון העיתונאי בכלל.

סעיף 43 לפסד"פ (וטענת החיסיון שבמסגרתו)

לא. סעיף 43 לפסד"פ קובע, כי

"ראה שופט שהצגת חפץ נחוצה או רצויה לצרכי חקירה או משפט, רשאי הוא להזמין כל אדם, שלפי ההנחה החפץ נמצא בהחזקתו או ברשותו, להתייצב ולהציג את החפץ, או להמציאו, בשעה ובמקום הנקובים בהזמנה".

ככלל, בקשה לצו מכוח סעיף 43 לא תוגש מקום שקיימת דרך חלופית, אשר פגיעתה באוטונומיה של מקבל הצו קטנה יותר. בקשה כאמור מיועדת למקרים בהם הליך רגיל של חיפוש ותפיסה אינו אפקטיבי דיו, כגון מקום בו יש להניח כי מחזיק החפץ יסרב למסרו. השלב בהליך הפלילי בו נעשה השימוש בסעיף הוא בדרך כלל שלב החקירה המשטרית, ותכליתו העיקרית היא לקדם את החקירה (ראו בש"פ 9305/08 פלוני נ' בית ספר אל מאמוניה לבנות (לא פורסם) - פסקה 8, השופטת ארבל).

לב. לסעיף שני תנאי סף מצטברים – נחיצותו של החפץ לצרכי חקירה, והימצאותו האפשרית ברשותו של מקבל הצו. התקיימותם של תנאים אלה אינה מחייבת את בית המשפט ליתן צו, אלא לשקול אם יש לתתו (ע"פ 1761/04 שרון נ' מדינת ישראל פ"ד נח(4) 9, 14; להלן עניין גלעד שרון). במסגרת שיקול הדעת "על בית המשפט ליתן דעתו לקשר הענייני שבין החומר המתבקש לבין צרכי החקירה ולמידת הרלוונטיות של חומר זה" (דנ"פ 5852/10 מדינת ישראל נ' שמש (לא פורסם) – פסקה 11 בחוות דעת הנשיאה ביניש; להלן דנ"פ שמש). והעיקר לענייננו – מקום שלרשות החוקרת דרכים אחרות להגיע אל המסמכים הדרושים לה, ככלל, אין הצדקה לשימוש בסעיף (עניין גלעד שרון, בעמ' 15).

לג. בקשה לפי סעיף 43 לפסד"פ נדונה, בדרך כלל, בשלב הראשון, במעמד המבקש. אם התנגד המחזיק בחפץ למסרו בטרם יישמעו טענותיו, יתקיים דיון נוסף, ובית המשפט ישמע את מקור השגותיו (השוו יעקב קדמי על סדר הדין בפלילים חלק ראשון ב 755 (מהדורה מעודכנת, 2008); ת"א (ת"א) 721/95 קזארשווילי נ' בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ, פ"מ תשנ"ו(2) 402). הסמכות ליתן צו לפי סעיף זה כוללת בצידה סמכות להפעיל ביקורת שיפוטית לשם בחינת קיום תכליתו; לפיכך, גם לאחר שניתן הצו ונשמעת טענה כנגדו – כגון טענת חיסיון – נתון לשיקול דעתו של בית המשפט אם לבטל את הצו אם לאו (עניין גלעד שרון, פסקה 12 בעמ' 19-20). סיכומם של דברים, מקום שלבית המשפט מוגשת בקשה לפי סעיף 43 יכול הוא להחליט אם להיעתר לבקשה או לדחותה על יסוד השיקולים הנשקלים במסגרת סעיף 43; וכן יכול הוא לדחותה אם מצא לקבל את טענת החיסיון ולא להסירו.

לד. לאחר העיון בתמונות, סבר בית המשפט המחוזי, כי לא נעשו די פעולות חקירה, כנדרש במסגרת בקשה למתן צו לפי סעיף 43 (בעמ' 6, ש' 26-28; ובעמ' 11 פס' 22). עם זאת, בית המשפט לא ביטל את הצו בשל כך, לשיטתו, כיון שהמשיבות לא התנגדו למסור כל חומר שיהא בו תיעוד ישיר של האירוע המתואר במב/1. משכך, נדרש בית המשפט לבחינת תחולתו של החיסיון העיתונאי ולצורך בהסרתו. אוסיף כאן בהטעמה, כי לדידי ראוי לבית משפט הנדרש לטענת חיסיון לראות את החומר בו מדובר ולעיין בו, כדי שלא יהיה כמגשש באפילה; לטעמי זו בחינת פשיטא, כך בכל טענת חיסיון וחומר חסוי וכיוצא באלה.

לה. סבורני, כי משקבע בית המשפט המחוזי שלא נעשו פעולות חקירה במידה מספקת, די היה בכך לבטל את הצו (בעמ' 6, פס' 13 לפסק דינו). בית המשפט לא מצא לבטל את הצו; כאמור, הטעם היה הסכמת המשיבות למסירת תיעוד ישיר של המתואר במב/1. בטעם זה שני קשיים עיקריים.

לו. ראשית, דומה כי אין לומר שבא כוח המשיבות "הסכים" לתת את התמונות כאמור, אלא הבהיר, כי אילו נמצא שיש בהן תיעוד ישיר של אירועי מב/1, יש להניח שבית המשפט היה מסיר את החיסיון. הוא ציין כי "לשאלת בית המשפט אני אומר ... שאם רואים בתמונה את אחד המפגינים מכה בסמח"ט הרי שלפי האיזונים הנדרשים הייתי בהחלט מקבל, מצפה להחלטת בית המשפט שיש לחשוף את התמונות" (פרוטוקול בית המשפט המחוזי מיום 22.12.11. בעמ' 6, שורות 17-19) ובהמשך "כל מה שהיה צריך זה לבחון האמנם התמונות מתעדות את התקיפה. ואם כן אכן כן יש מקום לחשיפתן בשל חומרת האירוע והאיזונים שקבעה הפסיקה" (בעמ' 7, שורות 30-32). דברים אלה

יש לראות על רקע העובדה, שבא כוח המשיבות ידע באותו שלב, כי התמונות אינן מתעדות ישירות את אירוע תקיפת הסמח"ט. הטענה האמורה נשמעה מפיו מספר פעמים (למשל בעמ' 4, שורות 30-32); אולם עמדתן העקרונית של המשיבות לאורך כל הדיון היתה – ונותרה – כי על התמונות כולן חל חיסיון, וכי אין להעבירן.

לז. שנית, וזו עיקר, גם בהנחה שבדבריו הסכים בא כוח המשיבות ליתן תמונות שיש בהן משום תיעוד ישיר של המתואר במב/1, ככל שסבר שחיסיון עיתונאי חל על תמונות אלה, לכאורה לא היה בכוחו לעשות כן. חיסיון עיתונאי הוא חיסיון יחסי, והסמכות להסירו נתונה לבית המשפט ולו בלבד. הסמכות לוותר עליו נתונה למקור ולו בלבד (יעקב קדמי על הראיות חלק שלישי 1147 (2009) - להלן קדמי, על הראיות). בעלי הדין במשפט אינם יכולים להסכים על הסרת החיסיון מחומר שהם אינם בעליו אלא בהסכמתו (שם, בעמ' 1017). לאורך כל ההליכים היתה טענת המשיבות ונותרה, כי גילוי המידע יוביל לגילוי המקור; וכי למקור ניתנה הבטחה שהמידע לא ייחשף. מן המקובץ עולה שאין ניתן להסתמך על אמירתו של בא כוח המשיבות כמצוטט, כבסיס לויתור על החיסיון. הדבר גם עולה מעצם העובדה שבפועל, בטרם הורה בית המשפט על מסירת התמונות ה"מוסכמות", נדרש להתקיימותם של מבחני ציטרין לעניין הצורך בהסרת החיסיון.

לח. כללם של דברים: צו מכוח סעיף 43 לפסד"פ לחוד, וטענת חיסיון לחוד. מקום שנראה, על פני הדברים, כי תנאיו של סעיף 43 לא נתקיימו, אין בית המשפט נדרש לבחון את טענת החיסיון. אמנם, מקום שנטענת טענת חיסיון, יתקיים דיון והטענה תישמע, אולם לשם מתן הצו נדרש כי יתקיימו הן תנאיו של סעיף 43, הן התנאים להסרת החיסיון. לפיכך, משסבר בית המשפט כי לא נעשו די פעולות חקירה, כפי שמורות ההלכות בעניין סעיף 43, היה בכך - כאמור - כדי לבטל את הצו מכוח גישה זו.

לט. הואיל ובית המשפט הורה על מסירת חלק מן התמונות מכוח המבחנים שנקבעו בהלכת ציטרין להסרת החיסיון, ולשם כך קבע כנקודת מוצא שהחיסיון חל על התמונות, אדרש כעת לשני שלבים אלה.

היקף החיסיון העיתונאי

מ. בהלכת ציטרין נקבע חיסיון פסיקתי המתיר לעיתונאי שלא לגלות את מקורות המידע שלו (הלכת ציטרין, עמ' 360-361), בכפוף לאפשרות להסרת חיסיון - כאמור - במקרה של נושא רלבנטי, מהותי והדרוש לחקירה בהיעדר ראיות אחרות. במקרה דנא לא נדרשה הצלמת לגלות את מקורותיה, אלא למסור את התמונות שצולמו באירועי חטמ"ר

אפרים. המשיבות התנגדו בטענת חיסיון עיתונאי. בית המשפט המחוזי קבע, כי בנסיבות חל החיסיון על התמונות (כלומר המידע) הואיל ויש במסירתן כדי להביא לזיהויו של המקור. קביעה זו עוררה את שאלת היקפו של החיסיון העיתונאי – היא עיקר המחלוקת הטעונה הכרעה.

מא. פרק ג' לפקודת הראיות קובע מספר חסיונות, ביניהם לבעלי מקצוע כגון עורך דין, רופא ופסיכולוג. החיסיון העיתונאי לא נחקק במניינם של חסיונות אלה, אלא נוצר במסגרת הפסיקה. עניין זה נדון בהרחבה בפרשת ציטרין. שתיקתו של המחוקק, חרף נסיונות חקיקה שנעשו, לא נתפרשה כהסדר שלילי, ונקבע כי עיצובו של כלל ראייתי המכיר בחיסיון עיתונאי, משקף את ההכרה בחירות הביטוי ובחופש העיתונות הצומח מתוכו. נקבע, כי יש להכיר בחיסיון המתיר לעיתונאי שלא לגלות את מקורות המידע שלו (עניין ציטרין, פס' 9-11, 15).

מב. תחילה ייסקרו נסיונות חקיקה בעקבות ההלכה שנפסקה פרשת ציטרין. סקירה זו תעיד על המחלוקת באשר להיקפו של החיסיון העיתונאי. בהמשך אדרש בקצרה למעמדו של החיסיון במשפט המשוה. לאחר מכן יוצגו הטעמים להכרה בחיסיון על מידע והקשיים שהיא מעוררת. על רקע זה יוצג היקפו של החיסיון העיתונאי ויידונו השלכותיו. לבסוף אתיחס לקביעותיו של בית המשפט המחוזי.

נסיונות חקיקה וועדת מעוז

מג. לאחר מתן ההחלטה בעניין ציטרין, נעשו מספר נסיונות לחקיקה - אך לא הבשילו. בשנת 1993 הוקמה הוועדה לבחינת החיסיון העיתונאי (להלן ועדת מעוז) בראשות פרופ' (כתארו בהמשך) אשר מעוז מן הפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל אביב. דעת הרוב בוועדה בדו"ח מ-1994, המליצה על תיקון פקודת הראיות והוספת חיסיון עיתונאי לפיו:

”דברים ומסמכים שנמסרו לאדם עקב עבודתו העיתונאית (להלן – מידע) לא יידרש לגלותם, אם הם עלולים לחשוף את זהות מוסר המידע או אם נמסרו לו על מנת שלא יגלה אותם, אלא אם קבע בית המשפט שעליו לגלותם או אם מוסר המידע הסכים לגילויים” (הדגשות אינן במקור - א”ר).

מד. נוסח זה מעגן, ראשית, חיסיון על זהות המקור, ושנית, על מידע שנמסר בהבטחה שלא יימסר, בכפוף להחלטת בית משפט.

מה. המלצות הועדה טרם מומשו בח"י השנים שחלפו, ומאז הוצעו מספר הצעות חוק בנוסחים שונים בהקשר דנא. בין היתר, בשנת 2003 הוגשה גם הצעת חוק פרטית מאת ח"כ אבשלום וילן (פ/189) שעל פי נוסחה "עיתונאי אינו חייב למסור ראייה או מידע שיש בהם משום גילוי מקורות המידע...". מדברי ההסבר עולה, כי הצעה זו תכליתה לעגן "חסיון מקורות" בלבד, הכולל גם מידע אשר מוביל לגילוי של המקור. בשנת 2003 הוגשה גם הצעת חוק פרטית של ח"כ זהבה גלאון (פ/664) שנוסחה "עיתונאי אינו חייב למסור ראייה על מידע או דבר שהגיע אליו תוך עבודתו והוא מן הדברים שלפי טיבם נמסרים לעיתונאי בדרך כלל מתוך אמון שישמרם בסוד וכן ראייה על זהות האדם שמסר את הדבר או המידע...". (הדגשה אינה במקור - א"ר). מדברי ההסבר עולה, כי מדובר ב"חסיון מקורות ומידע", החל לא רק על המקור אל גם על המידע שמסר. נוסח זהה הוגש בשנת 2006 (פ/17/220). הצעות אלה לא נתקבלו בכנסת.

מו. בשנת 2011 הוגשו הצעות חוק נוספות, דומות במהותן (הצעות פ/18/2840 ו- פ/18/2870). נוסחה של הראשונה היה:

"עיתונאי אינו חייב למסור ראייה על מידע או דבר שהגיע אליו במסגרת תפקידו והוא מן הדברים שלפי טיבם נמסרים לעיתונאי בדרך כלל מתוך אמון שישמרם בסוד, וכן ראייה על זהות האדם שמסר את הדבר או המידע אלא אם ויתר האדם על החיסיון או שמצא בית המשפט כי יש לגלות את הראייה" (הדגשה אינה במקור - א"ר).

עיקרי תוצרייה של ועדת מעוז

מז. ראוי לעמוד בתמצית על תוצרייה של ועדת מעוז. דיוני הועדה התמקדו בארבעה נושאים: בדיקת מצב החיסיון העיתונאי הלכה למעשה; הצורך בקיומו של חיסיון עיתונאי והסכנות הנובעות ממנו; היקפו הרצוי של החיסיון; והצורך לעגנו בחוק (דוח ועדת מעוז, בעמ' 3). בפני הועדה העידו גורמים שונים - ובכללם שופטים, אנשי משטרה, אנשי ממסד מן הרשויות השונות ועיתונאים - באשר להשלכות החיסיון על תחום עיסוקם. כן נבחן המשפט המשוה.

מח. באשר לשאלת היקפו של החיסיון העיתונאי סברה הועדה פה אחד, כי החיסיון העיתונאי צריך לחול על כל מידע אשר יש בו כדי להביא לחשיפת זהותו של המקור. עם זאת, בין עמדת הרוב של הועדה לבין עמדת המיעוט ניטשה מחלוקת באשר לתחולת החיסיון על סוגים נוספים של מידע.

מט. דעת הרוב סברה כי על החיסיון לחול הן על מידע העלול להוביל לזיהוי המקור, הן על מידע שהוסכם עם המקור כי לא ייחשף, כגון "חומר רקע" שמטרתו לאשש את אמינותם של המקור וגרסתו, קרי, חסיון מקורות ומידע. דעת המיעוט הציעה, כי החיסיון יחול על "ראיה שעניינה זהותו של מקור המידע", והובהר כי עמדה זו כוללת חיסיון על זהות המקור ועל כל פרט שעלול לחשוף את זהותו, קרי, חסיון מקורות (בעמ' 15, 25, 46). להשלמת התמונה יצוין, כי עמדת המיעוט, להבדיל מעמדת הרוב, תמכה בקיומו של חיסיון מוחלט (למעט בעבירה של פשע חמור), מעין זה שמבקשים המשיבים באופן זה או אחר להחיל.

נ. סקירה זו מעלה את המסקנות הבאות: ראשית, המכנה המשותף לכלל הצעות החוק ובכללן עמדת המיעוט בועדת מעוז, היה כי החיסיון יחול על זהותו של המקור ומידע שיביא לגילוי. שנית, הן הצעות החוק מן השנים 2006-2011 והן הצעתה של דעת הרוב בועדת מעוז ביקשו לעגן חסיון מקורות ומידע, אולם נבדלו באשר לטיב המידע שביקשו לעגן. דעת הרוב נדרשה לחיסיון על "דברים ומסמכים ... (להלן - מידע) ... אם נמסרו לו על מנת שלא יגלה אותם", בעוד שהצעות החוק דיברו על "מידע או דבר ... והוא מן הדברים שלפי טיבם נמסרים לעיתונאי בדרך כלל מתוך אמון שישמרם בסוד". דהיינו, החיסיון שהציעה ועדת מעוז מותנה בהסכמת הצדדים, בעוד שהחיסיון שבהצעות החוק הותנה באופן בו בית המשפט יפרש את טיבו של המידע.

פסיקת בתי המשפט המחוזיים

נא. הנושא עלה בבתי המשפט המחוזיים בפרשת הכשרת הישוב הנזכרת; בב"ש (ת"א) 90742/09 חדשות 10 נ' משה קצב (לא פורסם) ובעניין גלט ברקוביץ הנזכר. בעניין הכשרת הישוב צוין (פסקה 25) מפי השופט עדיאל, "שהחיסיון צריך שיחול בעקרון גם על המידע ולא רק על זהות המקור", ככל שהתנה המקור את מסירת המידע בחסיונו. בעניין חדשות 10 נאמר מפי השופט (כתארו אז) מודריק "כשלעצמי אני סבור שבחיסיון הקיים מגולמת גם הגנה על תכני המידע שהעיתונאי הבטיח לשומרם בסוד ולא רק הגנה צרה על זהות המקור"; וראו גם עניין גלט ברקוביץ.

משפט משה

נב. שני הצדדים אחזו במשפט המשה, והדבר ראוי: הנושא מעסיק מטבעו כל מדינה בעולם החופשי. המשיבות תיארו תמונה לפיה היקפו של החיסיון במספר מדינות מערביות כולל הן הגנה על מקורות עיתונאיים, הן הגנה על המידע העיתונאי. המבקשת, מנגד, הציגה תמונה שונה, לפיה מעמדו של החיסיון העיתונאי, ובכלל זה היקפו, אינם

ברורים - לכל הפחות - במדינות המשפט המקובל. מטרתה של סקירה זו אינה לאתר היקף חיסיון אופטימלי. כפי שיתבאר להלן, הדבר תלוי, בין היתר, בשיטת המשפט של כל מדינה, במבנה המערכת המשפטית שלה, ובממשק של החיסיון עם דינים אחרים בה. ממילא אין זהות "אחד לאחד". עם זאת, יש בסקירה זו כדי להצביע על חיפוש האיזונים השונים שבין גילוי האמת לחיסוי המקורות ובין הרציונלים שבבסיסם.

ארה"ב

נג. בית המשפט העליון הפדרלי דן בשאלת החיסיון העיתונאי לפני ארבעה עשורים בפרשת *Branzburg v. Hayes*, 408 U.S. 665 (1972). ברנזבורג היה עיתונאי אשר פירסם כתבה בנושא שימוש בסמים בעיר קנטקי, ולשם הכנת הכתבה התייעץ עם מספר משתמשים בסמים. בעקבות הכתבה זומן ברנזבורג על ידי ה- grand jury (היינו, "חבר המושבעים הגדול" העוסק בהליך הקודם להגשת כתב האישום) להעיד באשר למקורותיו. ברנזבורג טען לקיומו של חיסיון עיתונאי, אותו ביקש לעגן בתיקון הראשון הנודע לחוקה האמריקנית הקובע, בין היתר, את חופש העיתונות (ראו עמ' 680-679). עמדת הרוב נכתבה בידי השופט White. השאלה הטעונה הכרעה היתה האם לעיתונאי אשר נקרא בצו (subpoena) להעיד בפני grand jury ולהשיב לשאלות הרלבנטיות בקשר לפשע שנחקר, עומד חיסיון עיתונאי מכוח התיקון הראשון לחוקה; וכלשונו של השופט "The sole issue before us is the obligation of reporters to respond to grand jury subpoenas as other citizens do and to answer questions relevant to an investigation into the commission of crime." (p-682). השופט סבר, כי עיתונאי אינו שונה מכל אדם אחר אשר נקרא להעיד בפני grand jury במסגרת חקירה פלילית, ודחה את הטענה לעיגון חיסיון עיתונאי במסגרת התיקון הראשון לחוקה. את עמדת המיעוט כתב השופט Stewart, אשר ביקש להכיר בחיסיון במסגרת החוקה (בעמ' 726-725) וכלשונו: "The reporter's constitutional right to a confidential relationship with his source stems from the broad societal interest in a full and free flow of information to the public. It is this basic concern that underlies the Constitution's protection of a free press ..." (p. 725-26). ובמתן מידע רחב ומגוון לאזרח יש לא רק כדי לאפשר לאזרח ללמוד על דעות שונות, אלא גם כדי לפקח על גורמי השלטון. השופט סטיוארט תלה את יכולתה של התקשורת לאסוף את המידע, בקיומה של הגנה למקורות המידע שיש לה בסיס חוקתי (בעמ' 729-728):

"[T]he duty to testify before the grand jury 'presupposes a very real interest to be protected.' Such an interest must surely be the First Amendment

protection of a confidential relationship [T]his protection does not exist for the purely private interests of the newsman or his informant, nor even, at bottom, for the First Amendment interests of either partner in the newsgathering relationship. Rather, it functions to insure nothing less than democratic decision-making through the free flow of information to the public, and it serves, thereby, to honor the 'profound national commitment to the principle that debate on public issues should be uninhibited, robust, and wide-open.' [...]. In striking the proper balance between the public interest in the efficient administration of justice and the First Amendment guarantee of the fullest flow of information, we must begin with the basic proposition that, because of their 'delicate and vulnerable' nature [...], and their transcendent importance for the just functioning of our society, First Amendment rights require special safeguards" (pages 737-738).

נד. את הכרעת הרוב יש להבין על רקע מבנה המערכת המשפטית האמריקנית. הלכת *Branzburg* התייחסה לטענה בדבר עיגון החיסיון העיתונאי במסגרת התיקון הראשון לחוקה האמריקנית, ושללה אותו כאמור. אולם, הלכה זו אינה מונעת אפשרות לחקיקה מדינתית לעיגון חיסיון עיתונאי. ואכן, בעקבות פרשת *Branzburg* נחקקו ב-49 מדינות (כולן למעט אחת) ובמחוז קולומביה שבו הבירה וושינגטון חוקים מדינתיים המעגנים את החיסיון העיתונאי בהיקפים שונים. חלקם חלים על מקורות בלבד; חלקם על מקורות ומידע (Keith Werhan, *Rethinking Freedom of the Press after 9/11*, 82 TUL. L. REV. 1561, 1589 (2008)). כך למשל, במדינת קליפורניה נקבע חסיון מקורות ומידע, החל הן על מידע שהושג במהלך איסוף חומרים שמיועדים לפרסום לציבור הן על חומרים שאינם מיועדים לפרסום (Cal. Constitution art. 1 § 2). במחוז קולומביה נקבע חיסיון מוחלט ביחס לזהות המקור ((D.C. Code § 16-4702 (2001)), וכן חיסיון על מידע, הניתן להסרה בהתאם למבחנים שנקבעו ((D.C. Code § 16-4703 (2001)). חיסיון יחסי על מקורות ומידע נקבע גם במדינות פלורידה ((Fla. Stat. Ann. § 90.5015 (West 2004)), קונטיקט ((Conn. Gen. Stat. Ann. § 52-146t (West) וקולורדו ((Colo. Rev. Stat. Ann. § 13-90- (West 2004)).

נה. עוד בעקבות פרשת *Branzburg* הכירו בתי משפט פדרליים בחיסיון עיתונאי על מקורות ומידע. כך למשל בפרשת *Gonzales v. Nat'l Broad. Co., Inc.*, 194 F.3d 29 (2nd Cir.) (בית המשפט לערעורים במחוז השני) (1999) הכיר בית המשפט בחיסיון עיתונאי. וקבע כי הוא חל הן על מקורות והן על מידע.

נו. עם זאת, המגמה להעניק חיסיון בחקיקה ובפסיקה מדינתית נעצרה במידה מסוימת לאחר אירועי ה-9.11.2001 (ראו דוד רונן דיני צנזורה: תקשורת, חופש ביטוי ובטחון המדינה 145-147 (2011)). כך למשל בפרשת Libby בה נחשד עובד ממשל בכיר, Lewis Libby ראש הסגל של סגן הנשיא צ'ייני במתן עדות שקר, זימנה התביעה מספר עיתונאים להעיד וביניהם העיתונאית Judith Miller (*In re Grand Jury Subpoena, Judith Miller*, 438 F. 3d 1141 (D.C. Cir. 2006)) העיתונאית סירבה להעיד באשר למקורותיה ונשלחה לבית האסורים, לא פחות, בגין בזיון בית המשפט. שלושת שופטי המותב בבית המשפט הפדרלי לערעורים של מחוז קולומביה חזרו על הלכת *Branzburg*, לפיה אין עיגון חוקתי לחיסיון העיתונאי. כן נדרש בית המשפט לטענה חלופית בדבר עיגונו של חיסיון כחלק מן המשפט המקובל הפדרלי, ודחה גם אותה. בדעת יחיד סבר השופט Tatel, כי עקרונית יש להכיר בחיסיון על פי המשפט המקובל הפדרלי בצינון:

"In sum, 'reason and experience,' as evidenced by the laws of forty-nine states and the District of Columbia, as well as federal courts and the federal government, support recognition of a privilege for reporters' confidential sources. To disregard this modern consensus in favor of decades-old views, as the special counsel urges, would not only imperil vital newsgathering, but also shirk the common law function assigned by Rule 501 and 'freeze the law of privilege' contrary to Congress's wishes" (page 1172).

נו. פסק דין זה של בית המשפט לערעורים מעלה תהיות באשר לנפקותה של החקיקה והפסיקה המדינתית. יוזכר, כי עניין *Judith Miller* נדון בבית המשפט הפדרלי של מחוז קולומביה, אשר כאמור מקנה חיסיון עיתונאי בהיקף נרחב. ואכן, קיומה של חקיקה מדינתית אינו מחייב מקום שהעניין נדון ברמה הפדרלית, גם אם ראוי לעיין בחקיקה זו. באחת הפרשות צוין:

"In determining the federal law of privilege in a federal question case, absent a controlling statute, a federal court may consider state privilege law. *Heathman v. United States District Court*, 503 F.2d 1032, 1034 (9th Cir. 1974); *Baker v. F & F Investment*, 470 F.2d 778, 781-82 (2d Cir. 1972). But the rule ultimately adopted, whatever its substance, is not state law but federal common law" (*Lewis v. United States*, 517 F.2d 236, 237 (9th Cir. 1975)).

בנוסף, סעיף 501 לחוק הראיות הפדרלי (Fed. R. Evid. 501) קובע, כי:

"The common law--as interpreted by United States courts in the light of reason and experience--governs a

claim of privilege unless any of the following provides otherwise: the United States Constitution; a federal statute; or rules prescribed by the Supreme Court. But in a civil case, state law governs privilege regarding a claim or defense for which state law supplies the rule of decision."

נח. מסקירה זו עולה, כי קיומו של חיסיון המעוגן בחקיקה מדינתית או בפסיקה מדינתית, אף אם רחבה בהיקפה, אינו מבטיח הגנה לעיתונאי. קיומן של הגנות מדינתיות, אף מקום שמתפרסות הן על המקור הן על המידע, מוגבל מטבעה של מערכת המשפט האמריקנית. בעוד החסיונות המדינתיים מעניקים הגנה רחבה למערכת היחסים שבין העיתונאי למקורותיו בפרט ולעיתונאי בכלל, היעדר הוראות מקבילות ברמה הפדרלית והלכת *Branzburg* פועלות בכיוון אחר, מגביל חיסיון.

קנדא

נט. בקנדה אין הסדר אשר מעגן את החיסיון העיתונאי בחקיקה. סעיף 2 ל-Charter (מגילת הזכויות) הקנדי מונה מספר חריות עיקריות (fundamental freedoms). סעיף קטן (b) קובע: "[Everyone has the] freedom of thought, belief, opinion and expression, including freedom of the press and other media of communication". בשנת 2010 דן בית המשפט העליון הקנדי בערעור של עיתון על צו שהורה לו למסור מסמך שיש בו כדי להביא לזיהוי המקור (*R. v. National Post*, [2010] 1 S.C.R. 477). המסמך נדרש לשם חשיפת עבירה של זיוף. המערערים טענו כי יש לעגן את החיסיון העיתונאי בסעיף 2(b) לצ'רטר. בית המשפט העליון דחה טענה זו וקבע הערך המוגן בצ'רטר הוא חופש העיתונות בלבד. בית המשפט הטעים כי:

"The law needs to provide solid protection against the compelled disclosure of secret source identities in appropriate situations but the history of journalism in this country shows that the purpose of s. 2(b) can be fulfilled without the necessity of implying a constitutional immunity. Accordingly, a judicial order to compel disclosure of a secret source would not in general violate s. 2(b)" (para. 38).

ס. בהמשך דחה בית המשפט גם טענה לפיה יש לעגן את החיסיון במסגרת המשפט המקובל, וציין כי:

"Journalistic-confidential source privilege has not previously been recognized as a class privilege by our Court (*Moysa v. Alberta (Labour Relations Board)*, [1989] 1 S.C.R. 1572 (S.C.C.)), and has been rejected

by courts in other common law jurisdictions with whom we have strong affinities" (para. 41).

סא. לבסוף הכיר בית המשפט ב-case-by-case privilege, וקבע כי על הטוען לחיסיון הנטל לשכנע כי נתקיימו התנאים לתחולתו. אשר להיקפו של החיסיון, נמנע בית המשפט משרטוט גבולות ברורים. צוין כי:

"When applied to journalistic secret sources, the case-by-case privilege, if established on the facts, will not necessarily be restricted to testimony, i.e. available only at the time that testimony is sought from a journalist in court or before an administrative tribunal. The protection offered may go beyond a mere rule of evidence. *Its scope is shaped by the public interest that calls the privilege into existence in the first place.* It is capable, in a proper case, of being asserted against the issuance or execution of a search warrant, as in *O'Neill v. Canada (Attorney General)* (2006), 213 C.C.C. (3d) 389 (Ont. S.C.J.). The scope of the case-by-case privilege will depend, as does its very existence, on a case-by-case analysis, and may be total or partial" (para. 52) (ההדגשה הוספה – א"ר).

סב. נראה כי כמו במשפט האמריקני גם במשפט הקנדי, פרט לשאלת מידת ההגנה, כלומר היקפו של החיסיון, שאלת עצם קיומו אינה תמיד ברורה. בהקשר זה ציין בית המשפט העליון הקנדי כי:

"The bottom line is that no journalist can give a source a total assurance of confidentiality. All such arrangements necessarily carry an element of risk that the source's identity will eventually be revealed. In the end, the extent of the risk will only become apparent when all the circumstances in existence at the time the claim for privilege is asserted are known and can be weighed up in the balance. What this means, amongst other things, is that a source who uses anonymity to put information into the public domain maliciously may not in the end avoid a measure of accountability. This much is illustrated by recent events in the United States involving New York Times' reporter Judith Miller and the subsequent prosecution of her secret source, vice-presidential aide Lewis "Scooter" Libby, arising out of proceedings subsequent to his "outing" of CIA agent Valerie Plame: *Miller, Re*, 397 F.3d 964 (U.S. D.C. Cir. Ct. 2005), at pp. 968 -72. The simplistic proposition that it is always in the public interest to maintain the confidentiality of secret sources is belied by such events in recent journalistic history" (para. 69).

סג. בפסק דין אחר, מאוחר יותר (*Globe and Mail v. Canada (Attorney General)*) [2010] 2 S.C.R. 592, para. 19-25 נשמעה בפני בית המשפט העליון הקנדי פעם נוספת הטענה, כי יש לעגן את החיסיון העיתונאי תחת סעיף 2(b) לצ'רטר. בית המשפט דחה פה אחד טענה זו על יסוד טעמי *National Post*. עם זאת, בית המשפט חזר על קיומו של חסיון case-by-case.

צרפת

סד. סעיף 1 לחוק חופש העיתונות הצרפתי משנת 1881 (Loi sur la liberté de la presse du 29 juillet 1881) (תוקן ביום 4.7.10) קובע, כי: "Le secret des sources des journalistes est protégé dans l'exercice de leur mission d'information du public" (ייסודיות המקורות העיתונאיים מוגנת בהגשמת משימתם ליתן מידע לציבור). הסעיף מגן על מקורות המידע ואינו עוסק בהגנה על מידע עיתונאי. סעיף זה תוקן מספר פעמים, לאחרונה בשנת 2010. סעיף קטן (3) מתייחס לאפשרות הפגיעה בחיסיון על מקורות המידע, בין במישרין ובין בעקיפין, ומתנה אותה באינטרס ציבורי חיוני בגילוי, ובאמצעי חשיפה נחוצים מאוד ומידתיים למטרה הלגיטימית, אך ללא חיוב העיתונאי לגלות את מקורותיו. סעיף קטן (4) ממשיך את סעיף קטן (3) וקובע כי יראו ניסיון לאיתור המקור באמצעות פניה לצד ג', דהיינו מי שאינו העיתונאי או המקור עצמו, כ"פגיעה בעקיפין" כנזכר בסעיף קטן (3). סעיף קטן (5) קובע מבחנים להסרת החיסיון, ובהם חומרת העבירה, חשיבות המידע להענשה או למניעת העבירה, ונחיצות האמצעים לגילוי האמת.

סה. בשנת 2010, הוסף סעיף 5-100 לקוד הפרוצדורה הפלילית, שנוסחו:

"A peine de nullité, ne peuvent être transcrites les correspondances avec un journaliste permettant d'identifier une source en violation de l'article 2 de la loi du 29 juillet 1881 sur la liberté de la presse."

ובתרגומו הרשמי לאנגלית:

"On penalty of nullity, no transcription may be made of any correspondence with a journalist to identify a source in violation of Article 2 of the law of the 29th of July 1881 on the freedom of press".

סעיף זה משלים את החוק משנת 1881 על ידי מניעת העתקתן של תכתובות שברשותו של העיתונאי, המזהות את המקור. בנוסף, קוד הפרוצדורה הפלילית בצרפת קובע

"Any journalist heard as a witness in respect of כי , בתרגום האנגלי, 109 בסעיף information collected in the course of his activities is free not to disclose its origins" גם על פי סעיף זה מסתכם היקפו של החיסיון בחיסוי מקורותיו של העיתונאי בלבד.

סו. דרך נוספת למניעת עקיפת החוק משנת 1881 יסודה בהוראות חוק הפרוצדורה הפלילית באשר לחיפוש. סעיף 56 רישא לקוד קובע הוראות לעריכת חיפוש ראיות ששימשו לעבירה או הנוגעות לעבירה שנעברה. סעיף 1-56 מצמצם את אפשרויות החיפוש אצל עורכי דין. באופן דומה, סעיף 2-56, שעניינו חיפוש אצל עיתונאי, מתנה את החיפוש בצו שופט או תובע, המוודא כי החיפוש לא יפר את חופש הפעולה (freedom of exercise) של העיתונאי, ולא יפגע או יעכב, באופן שאינו מוצדק, את האיסוף ויצירת המידע:

"A search of the premises of a press or audio-visual communications business may only be made by a judge or prosecutor who ensures that such investigations do not violate the freedom of exercise of the profession of journalist and do not unjustifiably obstruct or delay the distribution of information".

סז. באופן דומה, סעיף 1-1-77 מתיר בתנאים מסוימים להורות לכל אדם, מוסד או ארגון ציבורי או פרטי למסור מסמכים (לרבות נתונים מקוונים). הסעיף מסייג את תחולתו באשר לאנשי מקצוע הנזכרים בסעיפים 1-56 – 3-56, ובכללם עיתונאי, ומחייב שמסירת המסמכים תהא בהסכמתם. בפסק דין של בית המשפט העליון הצרפתי (פלילי ואזרחי) משנת 2011 התייחס בית המשפט לבקשת המשטרה לקבל מחברת טלפונים ניידים פלט שייחות של עיתונאי מסוים. בית המשפט ראה בכך עקיפה של סעיף 1-1-77 וקבע, כי גם במקרה כגון זה חל החיסיון. הוטעם, כי את סעיף 1-1-77 יש לפרש לאור התיקון משנת 2010 של סעיף 2 לחוק חופש העיתונות משנת 1881 (Cass. crim., Dec. 6,) 2011, No 11-83.970.

סח. מן האמור עולה כי הדין הצרפתי מקנה הגנה מקיפה למקורות המידע, ובכללה כזה המוביל לזיהוי המקור; אולם הגנה זו אינה מתפרשת על מכלול מערכת היחסים בין עיתונאי למקור ואינה חלה על מידע שאינו מוביל לזיהוי המקור. הגנה כזו, המכונה "סודיות מקצועית", קבועה בקוד הפלילי הצרפתי בסעיף 13-226. בתרגום אנגלי: "The disclosure of secret information by a person entrusted with such a secret, either because of his position or profession, or because of a temporary function or mission, is punished by one year's imprisonment and a fine of €15,000". בתי המשפט פרושו סעיף זה כחל על עורכי דין,

רופאים, כמרים, אולם כאשר לעיתונאים פורש כחל אך כאשר לזיהוי מקורות המידע (Muriel Giacomelli, "Obligation de déposer", *Répertoire de droit pénal et de procédure pénal*, (Editions Dalloz, 2012).

מדינות נוספות

באנגליה קובע סעיף 10 ("Sources of information") לחוק בזיון בית המשפט (Contempt of Court Act, 1981) חיסיון יחסי על מקורות המידע:

"No court may require a person to disclose, nor is any person guilty of contempt of court for refusing to disclose, the source of information contained in a publication for which he is responsible, unless it be established to the satisfaction of the court that disclosure is necessary in the interests of justice or national security or for the prevention of disorder or crime".

עינינו הרואות: חסיון המקורות מוכר בכפוף ל"אינטרסים של צדק, ביטחון לאומי, או מניעת הפרעות סדר או פשע".

סט. בגרמניה, סעיף 53 לחוק הפרוצדורה הגרמני (Right to Refuse Testimony on Professional Grounds) מגן הן על מקורות המידע, הן על המידע העיתונאי, ובתרגום אנגלי:

"The persons named in number 5 of the first sentence may refuse to testify concerning the author or contributor of comments and documents, or concerning any other informant or the information communicated to them in their professional capacity including its content, as well as concerning the content of materials which they have produced themselves and matters which have received their professional attention. This shall apply only insofar as this concerns contributions, documentation, information and materials for the editorial element of their activity, or information and communication services which have been editorially reviewed"

ע. מן התמונה ששורטטה כאן, שאינה ממצה כמובן, עולה כי עיון במשפט המשוה אינו מצביע על תמונה אחידה באשר למעמדו של החיסיון העיתונאי, לרבות

היקפו. עם זאת, מקום שהוכר החיסיון בין בחקיקה ובין בפסיקה, ניכר כי בעיקר מידע שהוביל לגילוי המקור זכה להגנה, ופחות המידע כולו. מקום שלא הוכר החיסיון, ניכר החשש שמקורו בפגיעה מיותרת בעקרון גילוי האמת. על רקע האמור נשוב למצב בישראל.

סיכום ביניים

עא. בישראל, נחיצותו של חסיון המקורות במתכונתו המצומצמת אינה שנויה במחלוקת. הקושי מתעורר מקום שנטען לחיסויו של המידע העיתונאי עצמו. בפרשת תדשות 10 ציין סגן הנשיאה מודריק:

”הטיעון של חסיון מקורות המידע העיתונאיים נתקל בקושי לא מבוטל. הקושי נעוץ בכך שהחיסיון, שהוא יציר הפסיקה, תוחם עצמו להגנת זהות המקורות ולא להגנת תוכן המידע שנמסר מפיהם. הפוך והפוך בפס”ד ציטרין - שהוא האבן הראשה של החיסיון הזה כפי שנקלט במשפטנו - ולא תמצא בו - ובפסיקה הזרה רבת האנפין הנסקרת בו - דבר בעניין חסיון תוכן המידע שנמסר לעיתונאי”.

לפיכך לפנינו שתי שאלות: האם יש להכיר בחיסיון על מידע עיתונאי; ואם התשובה לכך חיובית, באיזו מידה יוכר חיסיון כזה. תחילה יוצגו טעמים להכרה בחסיון מידע, ולאחריהם יוצגו הקשיים הכרוכים בהכרה בו. על רקע זה יוצע היקפו הרצוי של החיסיון העיתונאי.

הטעמים להכרה בחיסיון על מידע

רקע

עב. את הנימוקים התומכים בחיסיון על מידע יש לבחון תחילה על רקע תרומתה של העיתונות למערכת דמוקרטית. נקודת המוצא החוקתית בבחינה זו היא בזכות לחופש ביטוי. לא נחדש אם נאמר כי זכות זו זכתה למעמד רם, על חוקי, משכבר הימים - עוד בפסק הדין פורץ הדרך בבג”צ 73/53 קול העם נ’ שר הפנים, פ”ד ז 871 (להלן פרשת קול העם) “העיקרון של חופש הביטוי הוא עיקרון הקשור קשר אמיץ עם התהליך הדמוקרטי” (השופט - כתארו אז - אגרנט); היום בודאי נכנה זאת בשם זכות חוקתית; ראו גם בג”צ 243/62 אולפני הסרטה בישראל בע”מ נ’ לוי, פ”ד טז 2407, 2415, שם נאמר מפי השופט - כתארו אז - לנדוי “כדי שהאזרח יוכל ליהנות מחירותו להחליף דעות, דרושה לו החירות להחליף ידיעות... רק בדרך זו הוא יוכל ליצור לעצמו דעה עצמאית ככל האפשר

על אותן שאלות העומדות ברומו של עולם, החברה והמדינה"; בג"צ 14/86 לאור נ' המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, מפי השופט (כתארו אז) ברק; בג"ץ 680/88 שניצר נ' הצנזור הצבאי פ"ד מב(4) 617; וראו למורכבות גם חוות דעתי בדנ"פ 7383/08 אונגרפלד נ' מדינת ישראל (לא פורסם)). עקרונות אלה כבר השתרו ומקומם כבוד, ורוב מלים איפוא אך למותר.

עג. מחופש הביטוי נגזר חופש העיתונות (ע"א 723/74 הוצאת עתון "הארץ" בע"מ נ' חברת החשמל לישראל פ"ד לא(2) 281, 298; להלן עניין "הארץ", מפי השופט (כתארו אז) שמגר). התנהלות דמוקרטית תקינה כרוכה בקיומם של אמצעים להבאת הדורש ליבון לידיעתו של הציבור (פרשת קול העם, בעמ' 877). העיתונות אמורה לתפקד כזרוע הארוכה של הציבור, כמופקדת על איסוף המידע ופרסומו; החלפת דעות חופשית הוא תנאי יסודי בחברה דמוקרטית (בג"צ 372/84 קלופר-נוה נ' שר החינוך והתרבות, פ"ד לח(3) 233, 238 מפי השופט לוי). דמוקרטיה החפצה בדיון ציבורי שוטף וכליבון סוגיות לאומיות אינה יכולה להסתפק בקיומו העקרוני גרידא של חופש ביטוי; על רשויות המדינה ובכללן במישור הפלילי והמינהלי לצמצם סמכויותיהן לשם הגשמת הזכות החוקתית הלכה למעשה (עניין "הארץ", בעמ' 296). החופש העיתונאי חל גם על נשכנות עיתונאית - אך אין פירוש הדבר שהחופש הוא בלתי מוגבל; ההגבלות נמנו בפרשת ציטרין. הנחת היסוד לחופש העיתונות היא גם אחריות עיתונאית. שמו הטוב של האדם אינו הפקר ומוגן בין היתר בהגנות של חוק איסור לשון הרע, תשכ"ה-1965, וכן ראו חוק הגנת הפרטיות, תשמ"א-1981; לגישת המשפט העברי ראו מ' ויגודה, "צנעת הפרט וחופש הביטוי" פרשת השבוע במדבר 208 (א' הכהן ומ' ויגודה עורכים, תשע"ב).

עד. הגשמת חופש העיתונות מותנית בזרימת מידע חופשית ורציפה לציבור. מערכת היחסים שבין עיתונאי לבין מקורותיו היא "מרכז העצבים" של תהליך זה; איסוף מידע אפקטיבי מצדיק הגנה על מקורות המידע, בכפוף להגבלות שבפרשת ציטרין. היעדר הגנה ראויה מעמיד את מקורות המידע ב"סכנת התייבשות"; בהיקפו של החיסיון העיתונאי יש כדי להשפיע, כמובן, על יכולת העיתונאי למלא את תפקידו. החיסיון מאפשר לעיתונאי חופש פעולה להשיג מקורות ולאמתם, לנכוח באירועים ולסקרם, ולחתור לאיתור מידע. הטעם שבבסיס הגנה זו אינו עניינו הפרטיקולרי של עיתון או עיתונאי; מקורו באינטרס הציבורי בקיומה (עניין ציטרין, פסקה 14 בעמ' 358-359). הגנה על מקורות מידע כרוכה איפוא בחופש העיתונות.

הטעמים התומכים בחיסוי מידע

עה. החיסיון שנקבע בהלכת ציטרין פורש כחל מקום שעיתונאי מתבקש להשיב תשובה ישירה באשר לזהות מקורותיו, אך אינו פוטר אותו מחובות שדרכן ניתן לעקוף את חסיון המקורות. לפיכך, מקום שמידע אשר נוצר במסגרת מערכת היחסים בין המקור לעיתונאי אינו מוגן, מסירתו למשטרה במסגרת חקירה עלולה במקרים מסוימים להביא לגילוי המקור. חסיון מקורות עלול להיפגע, למשל, באמצעות תפיסת חפצים או מסמכים שיש בה כדי לגלות את זהותו של המקור, כגון פנקס טלפונים, יומן, או מחשב אישי. כך גם באשר לבקשה לקבל פלט שיחות של עיתונאי (ראו ב"ש (שלום י-ם) 2014/03 קרא נ' מדינת ישראל (לא פורסם) – פסקה 9, הנשיא א' כהן; וראו מ' נגבי חופש העיתונאי וחופש העיתונות בישראל 151-150 (2011)). דהיינו, לשם הגנה על המקורות העיתונאיים, נטען כי החיסיון יחול גם על מידע המוביל לזיהוים. לא אדרש לפרשת קרא כשלעצמה, מטעמי נקיון הדעת שכן הייתי היועץ המשפטי לממשלה שהחליט על חקירת אותה הדלפה מחקירת ראש הממשלה שרון, זאת בלא שהיה חשד ספציפי נגד פלוני או אלמוני, אך מתוך חשש כי פרטי חיקור דין רגיש הודלפו על-ידי מקור מתוך רשויות החקירה או התביעה; לעניין חקירת הדלפות ראו גם בג"צ 1736/10 ליברמן נ' מנהל מח"ש (פסקה כ"ה בחוות דעתי וכן חוות דעתה של השופטת חיות); עוד ראו דברי בבג"צ 2759/12 וינר נ' מבקר המדינה (לא פורסם), פסקה ג'.

עו. לחיסיון על מידע עשויים להיות טעמים טובים גם מעבר להגנה על מקורות המידע. דוגמה לכך היא דרישה מן העיתונאי למסור חומר שסיקר באירוע בו נכח (ראו למשל בג"צ Time incorporated 172/88 נ' שר הביטחון, פ"ד מב(3) 139, 141); נאמר שם, מפי השופט ברק "חופש הביטוי וחופש העיתונות אין בהם כדי לחסן חומר עיתונאי מפני שימוש בו כחומר חקירה על ידי גורמי חקירה מוסמכים, מקום שקיים יסוד סביר להנחה, כי יש בחומר העיתונאי מידע העשוי לסייע באופן משמעותי לגילויין של עובדות חמורות". כמובן, לכגון דא השלכות אפשריות. ראשית, היעדר הגנה על מידע כזה עלול לצמצם את נכונותם של מקורות מידע להזמין עיתונאים לאירועים כגון אלה. שנית, היעדר הגנה עלול להעמיד את העיתונאי במצב בו לא רק שלא יוזמן, אלא גם לא יהיה רצוי באירועים כאלה; מצב זה עלול להביא משתתפים בהם למנוע בדרכים שונות מן העיתונאים לנכוח באירועים ולסקרם. כך, בהיעדר חיסיון, עלול העיתונאי להירתע מהשתתפות בהם - בין כיון שעלול הוא להידרש למסור את תוכן הסיקור או הצילום (במסגרת שלב החקירה המשטרית), ובין שיכול הוא להידרש להעיד בבית המשפט (ראו דעת היחיד של מר משה רונן, בדוח ועדת מעוז, עמ' 46-50)

עז. מצב אפשרי נוסף בו חסיון מקורות אינו מספק הוא במקרים של חשיפת שחיתויות. לעתים, "שותף זוטר" בשחיתות מוכן למסור פרטים על השחיתות בתנאי

שזהותו לא תתגלה, שכן חלקו בפרשה עלול לעלות לכדי פלילים. העיתונאי מצידו מעוניין במידע על אודות "השותף הבכיר". עם זאת, עליו לבחון מה חלקו של המקור (השותף הזוטר) לשם הבנת התמונה הכוללת ולשם הערכת אמינותו, אף שחלק זה אינו עיקרו של המידע המועבר. לשם קבלת המידע, על העיתונאי להבטיח שאותם פרטים שוליים, שעלולים להפליל את המקור, לא יימסרו (ראו דעת היחיד של מר משה רונן דוח ועדת מעוז, בעמ' 46-50). שאלה היא כיצד יש לנהוג בכגון דא.

הקשיים בהכרה בחסיון מידע

עח. כמובן, לחיסיון על מידע במלואו גם חסרונות ממשיים. ראשית, דיני הראיות נועדו לשרת את תכלית גילוי האמת, וחיסיון הוא חריג לכלל זה (רע"א 6546/94 בנק איגוד לישראל בע"מ נ' אזולאי, פ"ד מט(4) 54, 61; רע"א 637/00 בנק דיסקונט לישראל בע"מ נ' אברת - סוכנות ביטוח, פ"ד נה(3) 661, 664; רע"א 2235/04 בנק דיסקונט לישראל בע"מ נ' שירי (לא פורסם) - פסקה 10, השופטת פרוקצ'יה; בש"פ 4857/05 פחימה נ' מדינת ישראל (לא פורסם) - פסקה 5, השופטת פרוקצ'יה). עקרון גילוי האמת מניח שצדק ייעשה באופן הטוב ביותר באמצעות מסכת ראייתית מקיפה. רק במקרים מיוחדים וחריגים תישקל עקרונית הכרה בחיסיון, כאשר החיסוי מקדם ערכים העולים במשקלם על הפגיעה בעקרון הגילוי (ראו רע"א 1412/94 הסתדרות מדיציניית הדסה עין-כרם נ' גלעד, פ"ד מט(2) 516, 522 (פרשת גלעד) והאסמכתאות שם; שושנה נתניהו "על התפתחויות בסוגיות החסיונות המקצועיים" 297, 298 (תשמ"ד); Emily Ann Berman, In Pursuit of Accountability: The Red Cross, War Correspondents, and Evidentiary Privileges in International Criminal Tribunals, 80 N.Y.U.L. Rev. 241, 255-256, שם נאמר "Most evidentiary rules are created to improve the accuracy of fact-finding. The common understanding is that justice is best served when all relevant evidence is placed before the fact-finder in any particular case. Privileges, on the other hand, have the opposite effect. They reduce the amount of relevant evidence that may be placed before the fact-finder in light of policy considerations that outweigh the interest in optimal fact-finding. Because evidentiary privileges have the effect of potentially leading to less-than-perfect results, they generally are disfavored and construed narrowly. The utilitarian theory of privilege posits that privileges should be recognized in circumstances where such recognition will advance policies that outweigh the resulting risk of injustice". ביכולת לערוך חקירה יעילה, והיא חריג לכלל של החובה להעיד. לחיסיון העיתונאי תיתכן איפוא פגיעה בקיומם של הליכי חוק ומשפט, אשר לציבור אינטרס מובהק בהם. עמד על כך הנשיא שמגר בעניין ציטרין בצינו, כי "הזכות להשמעת עדותו של אדם

כאמור היא לא רק זו של בעל הדין, אלא גם זו של הציבור: תקינות הפעולה של המערכת החברתית כולה תלויה הרי, בין היתר, בקיומם של הליכים משפטיים המשרתים את מטרתם ומשיגים אותה, ואם מסירת העדות היא חלק מהותי מן ההליכים אשר בלעדיהם ההליכים לא יכוננו ולא ניתן יהיה לקיימם כנאות, הרי יש לראות במסירתה של העדות אינטרס ציבורי כולל החורג מן האינטרס הצר יותר של בעלי-הדין" (עניין ציטרין, בעמ' 358).

עט. שנית, חיסיון על מידע עלול לפתוח פתח לניצול שלא כהלכה של שימוש במידע בידי המקור או העיתונאי והזרמתו באופן סלקטיבי ומגמתית. כך למשל, יכול מקור המזמין עיתונאי לאירוע כגון הפגנה, לדרוש חשיפה מגמתית של תמונות שצולמו, שיש בה כדי לעוות את המציאות ולפגוע באמינותו של המידע ובמידת האובייקטיביות שבו. שלישית, במישור העקרוני, להבדיל מיחסי עורך דין-לקוח (סעיף 48 לפקודת הראיות), רופא ומטופל (סעיף 49), או פסיכולוג ומטופל (סעיף 50), תכליתה העיקרית של מערכת היחסים בין עיתונאי, שבגינה נדרש החיסיון, לבין מקורותיו - היא פרסום המידע ולא חיסויו. רביעית, להבדיל מבעלי המקצועות הללו, פקודת העיתונות אינה מגדירה מיהו עיתונאי ומה התנאים לכניסה למקצוע. היעדר חסמי כניסה והיעדר פיקוח חוקי מפורש (להבדיל מכללי אתיקה) מעלים קושי בהכרה בחיסיון. חמישית, חיסיון יוכר, כאמור, מקום שהאינטרס הציבורי בחיסוי המידע גדול מן האינטרס בגילוי. הואיל ויסודו של החיסיון העיתונאי הוא בעידוד חופש הביטוי, החלפת דעות וחשיפת האמת, ככל שיגדל היקפו של החיסיון, כך תיפגע תכליתו העיקרית. גרעינו של החיסיון העיתונאי הוא מניעת חששם של מקורות ממסירת מידע לעיתונאים. מקום שחשיפתו של מידע שאינו מוביל לזיהוי המקור נדרשת, קטן האינטרס הציבורי בחיסויו. שאלת זיהויו והיקפו של האינטרס הציבורי אינה פשוטה, כמובן, אך עלינו לזכור; עסקינן באיזונים, ואותו ציבור המבקש בצדק כי מערכות שלטון לא יטאטאו אל מתחת לשטיח דברים שראוי לדעתם- (כיום הסיכוי, דומה, נמוך מבעבר בשל התפתחות השקיפות וגם העולם הוירטואלי)- אותו ציבור עצמו מבקש גם כי עבריינים יועמדו לדין. באופן עיוני אין סתירה בין אלה, אך בחיי המעשה היא תיתכן, וכאן תפקידו של בית המשפט.

היקף החיסיון הראוי

פ. עד כה נמצאו טעמים נכבדים לקיומה של הגנה על מידע עיתונאי מזה, ולגילוי לשם קיום הליכי חקירה, משפט וצדק מזה. כאמור, בהיות החיסיון העיתונאי, ככל החסיונות, חריג לכלל של גילוי האמת, שינוי בהיקפו ייעשה מקום שתחום התפרסותו החדש מצדיק את נסיגתו לאחור של עקרון הגילוי. חשיבותה של מערכת היחסים בין עיתונאי לבין מקורותיו אינה נבחנת בערכה המוחלט, אלא אל מול האינטרס הציבורי בגילוייה. על מנת שייקבע שרכיב ראיתי מסוים, שהוא תוצרה של מערכת יחסים

זו, ראוי לחיסוי, נדרש - כאמור - שמשקלו הסגולי, במאזניים של אינטרס הציבור, יעלה על הצורך בגילוי.

דומה, כי צמצום החיסיון העיתונאי לשאלות ישירות שנשאל העיתונאי באשר למקור, כפי שפורשה לעתים הלכת ציטרין, עלול שלא להגשים את התכלית אשר לשמה נקבע. מקום שגילוי מידע עלול להוביל לחשיפתו של המקור, ראוי כי יחול החיסיון. קשה למצוא טעם של ממש להבחנה בין מידע שנתקבל ישירות מן המקור לבין תמונות שצולמו בהמשך להזמנת הצלם על-ידי המקור ושיש בהן כדי לחשוף את המקור. ראוי כי החיסיון העיתונאי יחול על שני סוגי המידע. ההגנה אשר לציבור אינטרס בה מקורה, גם על פי השכל הישר, במערכת היחסים של מקור ועיתונאי, ולא ברשימה סגורה של מקרים, כגון שאלות ישירות שנשאל העיתונאי בחקירה; שוב, בכפוף ל"כללי ציטרין" לעניין הסרת החיסיון.

פא. כך באשר למה שעלול לחשוף את המקור. אך עם זאת, איני סבור כי יש להרחיב את היקפו של החיסיון העיתונאי לכל מידע שברשותו של העיתונאי, כפי שעלה בהצעת ועדת מעוז. קודם לפסיקה בעניין ציטרין ולאחריה נעשו מספר נסיונות להסדרת החיסיון העיתונאי שלא נתגבשו לכדי חקיקה. פרט להיקפו של החיסיון, שנויות במחלוקת סוגיות נוספות הקשורות בו, כגון השאלה אם הוא יחסי או מוחלט, וההגדרה מיהו עיתונאי (דוח ועדת מעוז, בעמ' 24). שאלת היקפו של החיסיון היא בעלת השלכות רחב לא מעטות, והרחבתו על דרך של חקיקה שיפוטית, מעבר לנדרש בנסיבות המקרה, אינה רצויה (השוו אהרן ברק "חקיקה שיפוטית" משפטים י"ג 25, 47 (תשמ"ג); דנ"פ שמש, פסקה 3 לחוות דעתו של השופט דנציגר והאסמכתאות שם). נוכח השלכותיו של החיסיון העיתונאי, ראוי כי היקפו, כמו גם שאר משמעויותיו, יתפתחו בהתאם לצרכיה הקונקרטיים של ההלכה, עקב בצד אגודל (השוו דנ"פ שמש, פסקה 9 לחוות דעתה של הנשיאה ביניש; ע"פ 5121/98 יששכרוב נ' התובע הצבאי הראשי, פ"ד סא(1) 461, 540; ע"א 2967/95 מגן וקשת בע"מ נ' טמפו תעשיות בירה בע"מ, פ"ד נא(2) 312, 322). סבורני, כי לענייננו החלת החיסיון העיתונאי על מידע העלול להוביל לזיהוי המקור היא פיתוח נכון של הלכת ציטרין, אך לא לעבר מה שניתן לראות כהרחבה לכל מידע, כעולה לכאורה מהחלטות הכשרת הישוב וחדשות 10. אכן פרופ' זאב סגל המנוח (זכות הציבור לדעת חופש המידע, תש"ס-2000, 196), דיבר על הצורך בחקיקה "שתכיר במפורש בחיסיון עיתונאי רחב, או כמעט מוחלט, מפני גילוי זהות מקורות עיתונאיים ואף גילוי פרטים שבתוכן המידע". לטעמי, סיפת דבריו רחבה מן הצורך, ומה שיש להחסות, כאמור, הוא פרטים שבתוכן המידע העלולים לחשוף את המקור. לאחר כתיבת דברים אלה הובאה לתשומת לבי עבודת הדוקטור המקיפה של ישגב נקדימון למנוע ביטוי על מנת

לאפשר ביטוי – הצעה להליך חשיבה לעיצוב גדרי היקפו ומידת הבנתו של חיסיון עיתונאי בעידן החוקתי, (2012) וראו שם עמ' 152-158 לתמיכתו בחיסיון זהות מקור בן שביקש ובין שלא ביקש הבטחה לאי חשיפת זהותו, אלא אם כן הובהר שזהותו במקור עלולה להיחשף (ראו גם במבוא עמ' X1). המחבר אמנם מציע גם חיסיון על המידע עצמו, בתנאים מסוימים (עמ' 160-165).

השלכותיו של חיסיון מידע

פב. עד כאן באשר להיקפו של החיסיון. אך אי אפשר שלא להתייחס להשלכותיו. חיסיון על מידע המוביל לזיהוי המקור - הוא חיסיון מידע לכל דבר, על יתרונותיו וחסרונותיו. אתיחס בקצרה למשמעויותיו העיקריות.

נטל ההוכחה

כפי שהובהר מעלה, בחיסיון על מידע קיים חשש מניצול ציני. אולם, מכל מקום, טענת חיסיון טעונה הוכחה, הרובצת לפתחו של הטוען לו (פרשת גלעד עמ' 524; ע"א 6926/93 מספנות ישראל בע"מ נ' חברת החשמל בע"מ, פ"ד מח(3) 749, 797; בג"צ 337/66 עזבון קלמן פיטל נ' ועדת השומה שליד עיריית חולון, פ"מ כא (1) 69, 71; ראו גם קדמי, על הראיות חלק שלישי (1014). מקום שמתעוררת מחלוקת בדבר חיסיונו של המסמך, ראוי כאמור, ובמובהק, כי בית המשפט יעיין בחומר לשם הכרעה בטענה זו (רע"א 2498/07 מקורות חברת מים בע"מ נ' בר (לא פורסם) – פסקה י'). מקום שהטענה בדבר חיסיון עניינה במידע שיש בו כדי להביא לגילוי המקור, על הטוען לחיסיון נטל השכנוע. בדרך זו יש כדי לצמצם את החשש לשימוש בעלמא בטענת החיסיון.

צו חיפוש

פג. כאמור, לכאורה ניתן לאתר את המקור גם מבלי לשאול את העיתונאי שאלות ישירות. באמצעות צו חיפוש בביתו של העיתונאי, ניתן, למשל, לתפוס יומן פגישות או פנקס טלפונים ובכך להגיע לזהות המקור. מה דינה של טענת חיסיון שטוען עיתונאי במהלך חיפוש? התרת תפיסת מידע אשר לגביו נטענה טענת חיסיון בלא שעין שיפוטית תשוזף את הדברים עלולה לרוקן מתוכן את החיסיון; זאת, להבדיל ככלל מצו לפי סעיף 43 לפסד"פ, כאשר המשטרה עורכת חיפוש, טענת החיסיון נטענת רק לאחר שהוצא הצו, ומטבע הדברים לא נדונה קודם להוצאתו. במצב זה תיבחן טענת החיסיון בטרם ייעשה שימוש במידע (השוו קדמי על הראיות, בעמ' 1010). באופן דומה, בסעיף 51ב(א) להצעת החוק של ועדת מעוז הוצע כי "סירב אדם [...] למסור מידע למי שמוסמך לחקור

על פי הוראות כל דין - רשאי בית המשפט להורות בצו על מסירת המידע [...]". ובסעיף קטן (ב): "לא ייערך חיפוש בביתו או במקום עבודתו של אדם [...] לצורך גילוי מידע אלא על פי צו של בית המשפט ואם נתקיימו התנאים האמורים בסעיף 51א(ב)".

השלב בהליך הפלילי

פד. בעניין ציטרין נדרש החיסיון לשם מניעת העדתם של עיתונאים בהליך שיפוטי בפני בית הדין המשמעתי של לשכת עורכי הדין. ואולם, אין בכך כדי לצמצם את תחולתו של החיסיון לשלבי ההליכים בפני בית המשפט (או בית הדין) בלבד. חיסיון הוא פטור קונקרטי - לאותו עניין - מן החובה למסור מידע, בין במסגרתה של חקירה על ידי גורם מוסמך, ובין בהליכים בבית המשפט, בית דין, גוף או רשות המוסמכים לגבות ראיות (ראו שם קדמי, 1007). סעיף 52 לפקודת הראיות קובע, כי הוראות פרק ג' לפקודה (העוסק בראיות חסויות) יחולו הן על מסירת ראיות בפני בית משפט ובית דין והן על מסירתן בפני רשות, גוף או אדם המוסמכים לגבות ראיות. הוראה זו יפה כוחה גם באשר לחיסיון העיתונאי לעניין חשיפת מקורות (ראו קדמי, שם 1015; השוו עניין גלעד שרון, בעמ' 766). לפיכך, החיסיון מתפרש גם על שלב החקירה המשטרית, ואינו תחום לשלב המשפט, וכמובן כפוף הוא למגבלות הרלבנטיות.

טיב המידע הנחסה

פה. משנקבע כי מידע עיתונאי ראוי לחיסוי במידה מסוימת, למניעת חשיפתם של מקורות, יש לקבוע גם את טיבו של מידע זה. לא כל מידע המוביל לגילוי המקור ראוי בהכרח להגנה. טול מצב בו הוזמן עיתונאי על ידי מקור פלוני לאירוע מסוים, אולם קיומו של האירוע ידוע לכולי עלמא, ואף הגיעו אליו עיתונאים נוספים רבים. באירוע צילם העיתונאי את המתרחש ובתוך כך את המקור. האם יתכן שהחיסיון יעמוד לעיתונאי האחד, אשר לכאורה הוזמן בידי המקור, ולא יעמוד לעיתונאי אחר? דומה כי הדבר עמד לנגד מנסחי הצעות החוק משנים 2006 ו-2011 אשר בהן נאמר, כי החיסיון יחול על מידע שמסר המקור אשר "על פי טיבו הוא נמסר מתוך אמון שיישמר בסוד". נוסח זה מעיד על בחינה אובייקטיבית של טיב המידע. כאמור, הצעת עמדת הרוב של ועדת מעוז היתה, כי תהא הגנה למידע ("דברים ומסמכים") אם נמסרו לעיתונאי "על מנת שלא יגלה אותם". נוסח זה מעיד על בחינה סובייקטיבית של טיב המידע; הוא משקף את כוונתה של הועדה ליתן הגנה מקיפה מאוד למערכת היחסים שבין עיתונאי לבין מקורו. הגנה כזו, כפי שהובהר מעלה, רחבה מהיקפו של החיסיון העיתונאי המוצע - קרי הגנה על מידע המוביל אל המקור. כמובן, דרישתו של המקור לחיסיון כרוכה בהיותו של החיסיון נחלת המקור; מקום שאין למקור עניין בחיסיון, נשמט הטעם לתחולתו. לכאורה,

בקביעת טיב המידע הנחסה בהתאם ליסוד האובייקטיבי, יש כדי לצמצם את החשש מגילוי סלקטיבי של המידע. ועוד, שליטה לא רצויה של מקור בחיסיון עלולה לפגוע ברציונל שלשמו הוא קיים. החיסיון מגן על מקור מכוח האינטרס הציבורי בקיומו. לפיכך, סבורני כי ראוי שטענת חיסיון תהא מותנית בהיותו של המידע כזה, אשר על פי טיבו נמסר מתוך אמון שיישמר בסוד. להשקפה מרחיבה ראו נקדימון, עמ' 156-157.

התייחסות לקביעותיו של בית המשפט המחוזי בנידון דידן

פו. אם תתקבל דעתי כי מידע שחל עליו החיסיון הוא מידע המוביל לגילוי המקור, אשר על פי טיבו נמסר מתוך אמון שישמור בסוד - דבר שיציב את ישראל למצער ב"מקום טוב באמצע" בהשוואה למדינות אחרות - לא יהא, בכל הכבוד, מקום להלום באופן גורף את קביעתו של בית המשפט המחוזי (שנתמכה בעמדת מועצת העיתונות), לפיה קיומם של יחסים חוזיים בין העיתונאי למקור מצדיק כשלעצמו כי יחול החיסיון. ביסודה של טענה זו ההנחה, כי קיומה של הבטחה מקימה חיסיון עיתונאי; והרי משמעה, בין היתר, הוא כי חיסיון יכול שיחול גם על מידע שאינו מוביל לזיהוי המקור. אין להלום זאת אלא במקרים שבהם ישתכנע בית המשפט במתן הבטחה כאמצעי זהירות כלפי המקור למניעת חשיפתו, אך במקרה כזה ממילא יחול החיסיון. ככלל, ההכרה בחיסיון נעשית בהנחה שהפגיעה בגילוי האמת נעשית לשם אינטרס ברור שיש להעדיפו. מקום שהחיסיון מגן על המקור לשם גילוי, יש טעם כזה בחיסיון, וניתן להצביע בבירור על נשוא ההגנה; אולם מקום שהחיסיון מגן על מערכת יחסים בעלת אופי חוזי אך בהיותה כזו, נחלש הטעם לחיסוי; ראשית, כיון שנשוא החיסוי אינו ברור לעיני כל אלא לצדדים להסכמה בלבד. שנית, חיסוי שמקורו בהבטחה גרידא משמעותו העדפת רצונם של הצדדים על פני האינטרס הציבורי בגילוי האמת. העדפה זו אינה מובנת מאליה; שונה הדבר לשיטתי, מעמדתו בדנ"פ שמש (פסקה י"ד) שם סברתי כי הבטחה על-ידי גוף ממלכתי יש לכבד; לא הרי זו כהרי ענייננו. יתר על כן, העלאת הנושא החוזי עלולה לפתוח פתח למניפולציות (ואף בדיעבד) דבר שבודאי אינו בגדר הרצוי. על כן ייבחן הנושא ההסכמי כאחד הרכיבים הרלבנטיים, אך לא הייתי מייחס לו משקל מכריע.

פז. באשר לקביעתו של בית המשפט המחוזי לפיה על העיתונאי מוטלת חובה מכוח כללי האתיקה העיתונאית, ובכללם כלל 22, לפיו החיסיון חל גם על מידע שנמסר לעיתונאי "בתנאי שישאר חסוי": כללי האתיקה הם אמת מידה שניתן להתחשב בהם כדי לבחון סבירות התנהגותו של עיתונאי, אך אינם מחייבים כשלעצמם ומכוח עצמם את בית המשפט (ע"א 5653/98 פלס נ' חלוק, פ"ד נה(5) 865, 896-897 והאסמכתאות שם). ועוד, אל כללי האתיקה יש להתייחס במכלולם, ולשאול האם קוימו במכלולם, לרבות כל המוטל על העיתונאי באשר לאחריות.

פח. אשר להבחנה שערך בית המשפט המחוזי בין אירוע פומבי לבין אירוע שאינו פומבי, סבורני, כי כלל בינארי זה אף הוא אינו הכרחי לשם קביעת תחולתו של החיסיון, אלא ניתן לעשות בו שימוש ככלי עזר לבית המשפט שעה שנבחנת מערכת היחסים שבין העיתונאי לבין המקור. ככל שמדובר באירוע פומבי באופיו, קטן הטעם בחיסיון. הדבר בא לידי ביטוי בבחינת טיב המידע במקרה כזה, שממילא הוא גלוי לעיני כל, ככלל, אינו נמסר מתוך אמון שיישמר בסוד.

פט. אשר לחשש מאי הזמנת עיתונאים לאירועים מסוימים ולפגיעה בהם, לא מצאתי כי יש באלה כדי לשנות את היקף החיסיון. דומה כי מדובר בחשש תיאורטי כללי, שלא הוכח כי הוא בא לידי ביטוי במציאות.

צ. סוף דבר, לכל האמור יש להתייחס ככלי עזר גמישים, תוך בחינתם בכל מקרה לנסיבותיו ובשכל הישר, יועץ טוב תדיר.

סיכום

צא. המסקנות שפורטו למעלה באשר להיקפו של החיסיון יסודן ברציונלים לקיומו מזה, אך גם בנסיבות כל מקרה מזה; שאלת היקפו של החיסיון על מידע התעוררה בנידון דידן בהקשר המצומצם של מידע המוביל לזיהוי המקור, ובהקשר זה נתגבשו המסקנות, המובילות לכיוון חיסיון על מה שעלול לחשוף מקורות. טענות הצדדים (ומועצת העיתונות כידיד בית המשפט) חצו, בחלקן, את תחומיו של המקרה דנא ובאו לאשש או לתקוף הכרעות משפטיות שונות, שניתנו בבתי המשפט המחוזיים, כגון ההחלטה בעניין הכשרת הישוב; כך גם חלק ממסקנותיו של בית המשפט המחוזי בנידון דידן. ההליך הנוכחי אינו הליך ערעור על ההכרעות בעניין הכשרת הישוב, חדשות 10 או גלט ברקוביץ'. עם זאת, סבורני כי שאלות שעניינן היקפו של החיסיון העיתונאי מחייבות בחינה סדורה ומקיפה ובחינה מדוקדקת בידי המחוקק. ראוי כי התהליך שהחל בוועדת מעוז, והמשיך בהצעות חוק שונות, יבשיל לכדי חקיקה, בה יאמר המחוקק את דברו על מכלול משמעויותיו של החיסיון העיתונאי. למותר לציין שדיוננו אינו נדרש לסוגיות נוספות, אשר נדונו בין היתר בוועדת מעוז וטרם באו על פתרונן, כגון הגדרתו של "עיתונאי" ועצם הצורך בה; היחס בין החיסיון לבין סעיף 117 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 שעניינו גילוי ידיעות בידי עובד ציבור, שאלה לא פשוטה; הקושי הטמון בשוני שבין היקפו הפסיקטי של החיסיון העיתונאי לבין היקפו בכללי האתיקה העיתונאית, וסוגיות נוספות. בהיעדר הליך חקיקה סדור, יתכן שלא יהיה מנוס מהידרשות בית המשפט

לסוגיות שיתעוררו בעתיד בעניין היקפו של החיסיון, אשר לא נתעוררו במלוא עוצמתן במקרה דנא.

הסרת החיסיון בנסיבות

צב. אשר לתחולת החיסיון בנסיבות המקרה הנוכחי: לאחר שעיין בית המשפט המחוזי בתמונות ונשמעו טענות הצדדים, סבר כי מסירת התמונות עלולה להביא לגילוי המקור. צוין כי "לאחר הדיון מיום 22.12.11, החלטתי לעיין בחומר המצוי במעטפה החסויה. כך פעלתי, משום שאני סבור, כי כאשר נטען בפני בית המשפט חיסיון עיתונאי, במסגרת בקשה לפי סעיף 43 לפסד"פ, הבדיקה, אם אכן מדובר בחומר שיש בו כדי לחשוף מקורות מידע, נתונה לבית המשפט. מקל וחומר, לדעתי, כאשר ישנה מחלוקת עובדתית לגבי תוכנו של החומר לגביו נטען החיסיון" (פסקה 7 להחלטה מיום 3.1.12; ההדגשות הוספו – א"ר). בהמשך צוין, כי "בתקליטור מופיעה, בין שאר הצילומים, שלכאורה אינם רלבנטיים לנשוא מב/1, סדרת צילומים אחרת (תמונות מס' 001-041 בתקליטור), המתעדת לכאורה אירוע העשוי להיות בעל משמעות פלילית שאיננה קלת ערך, אף כי הוא איננו מתרחש, על פניו, בצמוד לבסיס צבאי או בתוכו או בנוכחות אנשי צבא ולא מתועדת בו תקיפה של אנשי צבא. באותו אירוע מופיעות דמויותיהם של מספר אנשים שאת פני אחדים מהם ניתן לזהות" (פסקה 8; ההדגשות הוספו). בית המשפט לא קבע כממצא, שהמקור אכן מופיע בתמונות, אולם הניח כי מסירת התמונות עלולה להביא לזיהויו: "השאלה היא, האם פרק הזמן הקצר שחלף בין האירועים שבהם בוצעו העבירות, לבין הגשת הבקשה לתפיסת הצילומים, בטרם התבצעה חקירה ממצה שמטרתה להביא לזיהוי המשתתפים באירוע, הצדיק פנייה לתפיסת הצילומים, על מנת להיעזר בהם לצורך זיהוי המשתתפים, וזאת מתוך הנחה שאכן זהותם מופיעה בצילומים" (פסקה 11; ההדגשות הוספו). ועוד - "מעבר לכך, אינה מקובלת עליי הקביעה שיצירתו או השגתו של המידע בו עסקינן לא דרשה שיתוף פעולה כלשהו עם מקור. הצלמת שבה וטוענת כי זומנה לאירועים אותם הנציחה על ידי מקורותיה וכן כי יש בתמונות כדי לזהות את המקורות. זאת ועוד, דעתי היא כי ה'אפקט המצנן' של פגיעה באמון שבין העיתונאי למקורותיו, חל גם במצבים שבהם מוזמן העיתונאי לתעד אירועים המתקיימים ברשות הרבים, כאשר העיתונאי לא היה מגיע לאירוע אלמלא הזימון" (פסקה 16). הנחה זו נשמרה לאורך החלטתו: "אכן, כפי שציינתי, חלק מן התמונות מתעדות לכאורה אירוע אחר שהנציחה הצלמת אשר עשוי להתפרש, בחלקו, כאירוע בעל משמעות פלילית. ייתכן, אף שרשויות החקירה בכלים העומדים לרשותן, יוכלו להגיע לחלק ממשתתפי אותו אירוע תוך הסתייעות בתמונות" (פסקה 24). נוכח הנחה זו, הגיע בית המשפט למסקנה שחיסיון עיתונאי חל על המקרה דנא (פסקה 20), ומשכך פנה

למבחני הלכת ציטרין כדי לקבוע האם יש להסירו. עוד מצא כי המבקשת 2 היתה היחידה שתיעדה את האירועים, ומשכך המידע שבידה נמסר מתוך אמון שיישמר בסוד.

צג. סבורני כי בנסיבות אלה חל החיסיון העיתונאי על התמונות, ככל שיכול הוא להביא לחשיפת מקור. ער אני לקושי המתעורר מעצם הסתפקותו של בית המשפט המחוזי בהנחה כי התמונות עלולות להביא לזיהוי המקור מבלי שקבע זאת כממצא עובדתי. מדובר בקושי שהוא אינהרנטי להכרה בחיסיון על מידע (אף אם "רק" מידע המוביל לגילוי המקור), אשר במסגרתו עלול הנהנה מן החיסיון, דהיינו העיתונאי, להעלות טענת סרק בדבר סכנה לחשיפת המקור גם מקום שסכנה זו אינה קיימת. קושי זה אינו מתעורר בחיסיון "צר" (כזה המיוחס להלכת ציטרין), אשר במסגרתו נדרש הנהנה לגלות את זהותו של המקור. בעוד שברי כי במצב כזה מסירת פרטי המקור תביא בהכרח לזיהויו, הדבר אינו ברור במצב בו עסקינן, ובכך מקורו של פתח לטענת הסרק כאמור. בית המשפט המחוזי היה מודע אף הוא לקושי, בציינו "אין להתעלם מקיומו של חשש, שעיתונאי שצילם אירוע במרחב הציבורי, ואשר עשויה להיות לו משמעות פלילית, יטען שלא ביושר לקיומו של מקור שהזמין אותו לאירוע ואשר התנה את ההזמנה בשמירה על חיסיון. לפיכך, ראוי במקרים כאלה שבית המשפט יחקור את העיתונאי המתנגד למתן הצו, במהלך הדיון לפניו, ויתרשם מכנות דבריו". דברים אלה מקובלים עלי בכל הכבוד, ומשכך אעבור כעת לשאלת הסרתו של החיסיון.

צד. המדינה טענה כי שגה בית המשפט משהבחין בין סדרות התמונות וקבע, כי רק חלקן מתאימות לנדרש בצו. לשיטתה, היה עליו שלא לצמצם את היקפו של הצו ל"גזרה הצרה" של הודעת סמח"ט אפרים, שכן החקירה מתייחסת למכלול האירועים שאירעו בגזרת החטיבה בתאריכים האמורים בבקשה. לחלופין נטען, כי היה על בית המשפט לקבל את הטענות המשלים בו הובהר היקפה של החקירה.

צה. כזכור, בבקשת המדינה נדרשו חומרי גלם הכוללים תצלומי וידאו ו"סטילס" המתעדים את האירועים מתאריך 12.12.11-13.12.11 הסמוכים לבסיס חטמ"ר אפרים". על יסוד מבחן הרלבנטיות, הנבחן במסגרת המבחן המשולש של הלכת ציטרין, הבחין כאמור בית המשפט המחוזי בין שתי סדרות תמונות - אלה התואמות את האמור בהודעתו של הסמח"ט (מב/1) ואלה שאינן תואמות את ההודעה. צוין, כי באשר לאחרונות מדובר בסדרת צילומים אחרת, המתעדת אירוע בעל משמעות פלילית לכאורה, אולם על פני הדברים, אינו מתרחש בצמוד לבסיס צבאי. טיבו של אותו אירוע אחר לא

נתברר; אולם נקבע, כי מידת הרלבנטיות של אותן תמונות קטנה יותר לצרכי החקירה ואין להסיר מהן את החיסיון. אציין כי צפיתי בתמונות, ו"קריאתן" המדויקת, בלא ידיעת מכלול הנסיבות. קשה בעיניי.

מבחני הסרת החיסיון

צו. מבחני הסרת החיסיון נקבעו בעניין ציטרין. אפתח במבחן הרלבנטיות. סבורני, כי העובדה שהאירועים אשר תוארו בלשון כללית בבקשה כאמור, אינה מעידה על היעדר רלבנטיות לחקירה, אלא על כך שהצו לקה בחסר במידת הפירוט שבו. לכך יתכנו מספר סיבות אחדות. סיבה אפשרית אחת היא היעדר אפשרות לרשות החוקרת להצביע במדויק על חומר שאינו בפניה. בהקשר זה צוין בפרשת גלעד שרון:

"שלעיתים התביעה יודעת רק באופן כללי אילו מסמכים דרושים לה לצרכי החקירה, מבלי שהיא יכולה לזהות או לתאר מראש את כל אחד מהם. יתכנו מקרים שהיא תהיה מעוניינת לצרכי החקירה בסוג מסויים של מסמכים הנוגעים לעניין מסויים, מבלי שידועים לה פרטים נוספים. [...] בנסיבות כאלה, אין לחייבה כי בבקשה למתן צו לפי סעיף 43 תציין מסמכים מסויימים דווקא, כפי שמבקש זאת סניגורו של המערער.

כללם של דברים, מידת הזיהוי והפרוט של המסמכים אותם יש להציג או למסור על פי צו לפי סעיף 43 מסור לשיקול דעתו של בית המשפט מוציא הצו, אשר יחליט בה על פי הנסיבות. כמובן, צריך שהצו יהיה ברור, על מנת שמי שחייב בהמצאת חפץ ידע בבירור את הנדרש ממנו. עם זאת, אין זה הכרחי שהמסמכים הנדרשים יזוהו ויתוארו במפורט" (פסקה 14, בעמ' 21-22).

צו. סיבה נוספת להיעדר הפירוט - ודומה כי כך היה במקרה דנא - היא שהחקירה טרם התקדמה דיה בטרם נתבקש הצו. הבקשה למתן צו הוגשה פחות מ-24 שעות לאחר קרות האירועים, ובשני בתי המשפט הקודמים נטען, כי הואיל והמשטרה ידעה על קיומן של התמונות לא ראתה לנכון להמתין. אין בכך כדי להפחית ממידת הרלבנטיות של התמונות לצרכי החקירה. יוזכר, כי משניתן הצו, הועברו כל התמונות לכספת בית המשפט והמשיבות לא טענו להבחנה ביניהן. ככל שסבר בית המשפט שאותו אירוע אחר אינו בא בגדר הודעתו של הסמח"ט, אך בא בגדרם של האירועים מן התאריכים האמורים בחטמ"ר אפרים, קשה להלום קביעה חד משמעית לפיה אינם עומדים במבחן הרלבנטיות. המדובר במסכת אירועים כללית אחת, אשר התמונות שצולמו במהלכה הוגשו יחדיו לבית המשפט מבלי שנטען כי רק חלקן שייכות לאירועים מחטמ"ר אפרים, כל שנטען הוא שחל עליהן חיסיון. משכך, סבורני כי המידע הנדרש היה לכאורה רלבנטי לחקירה, ובכך מתקיים המבחן הראשון של הלכת ציטרין. בנוסף, באשר למבחן השני,

מהותיות החומר, אין מחלוקת כי היה המדובר בעניין מהותי. עם זאת, לא מצאתי כי נתקיים המבחן השלישי שעניינו אפשרות אחרת להשגת הראיות, כפי שהובהר. משכך, ככל שהמדינה מעוניינת בחומר המבוקש, בידיה להגיש לבית משפט השלום בקשה לפי סעיף 43 לפסד"פ, בה יפרטו את מהלכי החקירה שנעשו לשם השגת הראיות. בית המשפט יפעל בהתאם לאמור בפסק דינו זה.

סוף דבר וסיכום

צח. אם תישמע דעתי, נקבע איפוא כי החיסיון העיתונאי על חשיפת מקור שנקבע בפרשת ציטרין יחול גם על מידע העלול לחשוף את המקור, וזאת בכפוף למבחני הסרת החיסיון שנקבעו בעניין ציטרין.

צט. בנסיבות המקרה דנא, הבקשה להסרת החיסיון עומדת על פניה כולה במבחני הרלבנטיות והמהותיות. לשם בדיקת המאמץ שנעשה להשגת הראיות בדרך אחרת, המבחן השלישי בעניין ציטרין, בידי המדינה לפנות לבית משפט השלום בנקודה זו. אציע לחבריי לקבל את הערעור חלקית לפי האמור.

ש ו פ ט

השופט י' עמית:

אני מסכים לאמור בפסק דינו של חברי השופט רובינשטיין ואוסיף ואעיר בקצרה.

1. חיסיון משמעו הכרה בקיומו של אינטרס שהמשפט מעוניין ביקרו כדי כך שהערך המרכזי והחשוב של גילוי האמת ניגף בפניו. כך, לדוגמה, אנו מבקשים להגן על יחסי אמון בין מטופל-רופא, מטופל-פסיכולוג או מטופל-עובד סוציאלי על מנת לעודד את המטופל להיזקק לשירותיהם של אלה אך זאת עד גבול מסוים, ולכן החיסיון הוא יחסי (סעיפים 49, 50, 50א לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971 (להלן: פקודת הראיות)). יחסי אמון בין לקוח-עורך-דין ובין מתוודה-כהן דת זוכים אף להגנה חזקה יותר בדמות חיסיון מוחלט נוכח עוצמת האינטרס להגן על יחסי אמון אלה (סעיפים 48 ו-51 לפקודת הראיות).

עוד לפני הלכת ציטרין הובעה הדעה כי יש להכיר ביחסי האמון בין עיתונאי למקור ובצורך לעודד ולהגן על יחסי אמון אלה (אליהו הרנון "הגנה על יחסי אמון: היש להכיר בחסיון העיתונאי?" עיוני משפט ג 542, 552 (1974); שמואל הרשקוביץ "חסיון עיתונאי מגילוי מקורות מידע" מחקרי משפט א 251 (1980); יהושע רוטנשטרייך "מקור גלוי או מעיין חתום? לשאלת מחוייבותו של עיתונאי לחשוף מקורות מידע" עיוני משפט ח 245 (1981)). הלכת ציטרין נתנה גושפנקא פסיקתית לחיסיון עיתונאי-מקור, ובהיותו חיסיון יציר הפסיקה, אין חולק שהוא חיסיון יחסי ולא חיסיון מוחלט, כפי שנקבע במפורש בהלכת ציטרין. משמעות הדבר היא, שהחיסיון עלול לסגת מפני אינטרס ציבורי חשוב כמו חקירה לגילוי מבצעי פשע חמור (השוו בג"ץ Time Incorporated 172/88 נ' שר הביטחון, פ"ד מב (3) 139 (1988)).

2. הלכת ציטרין החילה את החיסיון על זהותו של המקור. אני מסכים עם חברי השופט רובינשטיין, כי הגיעה העת להרחיב את הלכת ציטרין גם על תוכן המידע, מקום בו התוכן עלול להביא לחשיפה של זהות המקור. השאלה שהציבו הצדדים בפנינו היא אם יש ללכת צעד נוסף ולהרחיב את היקף החיסיון גם על תוכן המידע העיתונאי, במנותק משאלת זיהוי המקור.

בבואנו לדון בשאלה זו, שומה עלינו להעמיד נגד עיננו מספר כללים שהתפתחו בפסיקה בנושא החסיונות ואשר ניתן לתמצתם במספר משפטים כלהלן:

- (-) החיסיון הוא החריג והכלל הוא גילוי.
- (-) הגישה כלפי החיסיון היא חשדנית.
- (-) החיסיון מתפרש על דרך הצמצום.
- (-) הנטל הוא על הטוען לחיסיון.

(לריכוז הלכות אלה ראו, לדוגמה, בג"ץ 844/06 אוניברסיטת חיפה נ' עוז, פ"ד סב(4) 167 (2008) (להלן: עניין עוז); רע"א 8943/06 יוחנן נ' סלקום ישראל בע"מ, בפסקאות 18-19 (לא פורסם, 18.11.2009)).

על רקע "כללי אצבע" אלו, אנו מוצאים כי הפסיקה סירבה ליצור חסיונות שמקורם בהתחייבות חוזית לסודיות שניתנה למוסר המידע, על אף הפגיעה האפשרית במוסר המידע ועל אף החשש ל"אפקט מצנן" (ראו, לדוגמה, בעניין עוז, שם ניתנה ההתחייבות לסודיות על ידי ועדת בדיקה וולונטרית שהוקמה על ידי האוניברסיטה). הלכה זו מחדדת את השאלה אם מותר העיתונאי מרבים אחרים, כך שיש להכיר בכוחה

של התחייבות חוזית-פרטית שניתנה על ידי עיתונאי למוסר המידע, אם במפורש ואם מכללא, כדי ליצור חיסיון גם על תוכן המידע.

3. דומה כי הנושא של חיסיון המידע, להבדיל מחיסיון מקורות המידע, לא עמד במרכז הדיון בוועדת מעוז. גם דעת הרוב, שהציעה כי החיסיון יחול על מידע שנמסר לעיתונאי על מנת שלא יגלה אותו, שמה את הדגש בעיקר על החשש כי גילוי המידע יביא לזיהוי מקורות המידע (ראו עמ' 15 ו-24 לדו"ח), בעוד החשש לחשיפת מידע שנמסר לעיתונאי שלא לצורך פרסום, כשלעצמו, נזכר בדעת הרוב רק פעם אחת (עמ' 26). עם זאת, אציין כי חבר הוועדה משה רונן, הציב את שאלת חיסיון המידע כשלעצמו במרכז חוות דעתו (שם, עמ' 46).

חברי השופט רובינשטיין, הראה בסקירתו את המשפט המשווה, כי למרות שהעיתונות נתפסת כאחד מכלי הביטוי והמימוש העיקריים של חופש הביטוי, גם מדינות מתוקנות לא מצאו להרחיב תחולתו של החיסיון על המידע העיתונאי, ככל שזה אינו עלול לגרום לחשיפת המקור.

ניתן לטעון כי מסירת מידע לעיתונאי תוך דרישה כי לא יפרסם את המידע, אינה משרתת את האינטרס הציבורי של פרסום מידע בעל עניין ציבורי. ברגיל, המידע נמסר לעיתונאי על מנת שיפרסמו, והשימוש בחיסיון העיתונאי ככלי לחסימת מידע או לשם הזרמה סלקטיבית של מידע, נוגד לכאורה את התכלית של החיסיון העיתונאי. מנגד, קיימים סוגים שונים של מידע שנמסרים לעיתונאי שלא לפרסום, אך הם חיוניים לעבודה העיתונאית, ואם נטלת מעיתונאי את האפשרות לקבל מידע "לא לציטוט ולא לייחוס" נטלת את בסיס כוחו לאסוף מידע. באספקלריה זו, למרות שהמידע עצמו לא מתפרסם, הוא תורם לפרסום של מידע אחר לציבור ובכך משרת את התכלית של חופש הביטוי והעיתונות וזכות הציבור לדעת (ראו ישגב נקדימון "למנוע ביטוי על מנת לאפשר ביטוי – הצעה להליך חשיבה לעיצוב גדרי היקפו ומידת הגנתו של חיסיון עיתונאי בעידן החוקתי" (חיבור לשם קבלת התואר דוקטור לפילוסופיה, אוניברסיטת חיפה, 2012), בעמ' 156-157 (להלן: נקדימון)).

כמו חברי השופט רובינשטיין, אף אני סבור כי איננו נדרשים במקרה דנן לקבוע מסמרות בשאלת היקף החיסיון העיתונאי ונותיר לאחרים את המלאכה על רקע סוגיות קונקרטיות שתתעוררנה בעתיד (פסקאות פא ו-צא לחוות דעתו של חברי). לטעמי, ספק אם יש צורך להכיר מראש בחיסיון של מידע שנמסר לעיתונאי על רקע יחסי אמון. המשפט מכיר ממילא בצורך להגן על אינטרסים בעלי עצמה, גם אם אלו

אינם נהנים מהמותג של "חיסיון". הדוגמה המובהקת לכך היא הזכות לפרטיות שאינה מעוגנת כחיסיון, אך מוכרת במשפטנו כאינטרס רב עצמה. מעשה של יום ביומו שבית המשפט מאזן את הזכות לפרטיות מול האינטרס של חשיפת האמת הן בהליכים אזרחיים והן בהליכים פליליים (כגון הסוגיה של חשיפת יומן אישי של מתלוננת בעבירת מין). האיזון נעשה אד-הוק על ידי בית המשפט על רקע נסיבות המקרה שבפניו, וכך ראוי להיעשות גם בסוגיית חיסיון המידע העיתונאי.

משהזכרנו את אינטרס הפרטיות, נבהיר כי ייתכן שחיסיון המידע העיתונאי יתבקש לא בשל החיסיון של המידע כשלעצמו, אלא בשל החשש לפגיעה בפרטיותו של המקור, ובמקרה כאמור, הבחינה תיעשה תוך איזון האינטרסים כנוכח לעיל.

4. לפני סיום, אציין כי בשאלת חיסיון מידע עיתונאי שהושג ונתקבל במהלך אירוע המוני-פומבי, אנו מוצאים שיקולים שונים המושכים לכיוונים מנוגדים.

למי שמתתף באירוע המוני כמו התפרעויות, מהומות, הפגנות, עימותים בין שוטרים וחיילים לבין אזרחים וכיו"ב, אין ציפייה סבירה לחיסיון מידע של אירוע שהתרחש במרחב הציבורי ואף אין לו יחסי אמון עם העיתונאי שהגיע לסקר את האירוע. זאת ועוד. מי שמזמין עיתונאי על מנת שיהיה נוכח באירוע רב-משתתפים, עושה זאת מן הסתם על מנת שהעיתונאי יסקר ויפרסם את האירוע, ויכול הטוען לטעון כי ניתן להסיק מכך ויתור על חיסיון המידע (השוו ע"פ 8947/07 הונצ'יאן נ' מדינת ישראל (לא פורסם, 3.11.2010) שם הסיק חברי, השופט רובינשטיין, כי הסכמה להסתכלות פסיכיאטרית מהווה ויתור על חיסיון פסיכולוג-מטופל). ואם בויתור עסקינן, הרי שחשיפת מידע חלקי בהסכמת המקור, מהווה לכאורה ויתור על טענת חיסיון לגבי המידע בכללותו. בכך נמצאנו מצמצמים את החשש להזרמה סלקטיבית ומגמתית של המידע, לעיתים תוך סילוף האמת ושימוש במידע כחומר ביד היוצר. צא ולמד, כי אפילו לגבי חיסיון מוחלט כמו עו"ד-לקוח, ניתן להסיק על ויתור הלקוח על החיסיון. כך, לדוגמה, מקום בו הלקוח נפגש עם עורך דינו בנוכחות צד שלישי, שאינו איש סודו, ההנחה היא שאין להחיל חיסיון עו"ד-לקוח על הדברים (אליהו הרנון דיני ראיות חלק שני 101-102 (1977); ע"א 44/61 רובינשטיין נ' מפעלי טכסטיל נצרת בע"מ, פ"ד טו(2) 1599, 1602 (1961)). בנוסף, במקרים מסוימים, כאשר לקוח חשף חלק מהדברים שנאמרו במסגרת יחסי עו"ד-לקוח, הוא לא יישמע בטענת חיסיון. דהיינו, הברירה בידי הלקוח אם לשמור על החיסיון או לוותר עליו, אך לא ניתן לוותר על החיסיון לחצאים ולרביעים (לדוגמה, מקום בו מגיש הלקוח תלונה או תביעה כנגד עורך הדין, יראו בכך משום ויתור של הלקוח על החיסיון - לימור זר גוטמן "הבטחת

תקשורת חופשית בין עורך דין ללקוח באמצעות חסיון עורך דין-לקוח וחובת הסודיות האתית – קריאה לרפורמה" הפרקליט – ספר דיויד וינר ז"ל 79, 111 (2009); על"ע 5160/04 אשד נ' הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בירושלים, נט(6) 223, 234-237 (2005)). יכול הטוען לטעון על אחת כמה וכמה לגבי חסיון עיתונאי, שהוא חסיון יחסי, כי יש להסיק ויתור על חסיון מקום בו המידע נחשף ברשות הרבים או כאשר המידע נחשף בחלקו בהסכמת המקור.

מנגד, יש הגורסים כי מסירת תיעוד של אירוע שהתרחש במרחב הציבורי לידי גורמי אכיפת החוק, עלולה להפוך את העיתונאי המתעד את האירוע ל"קבלן משנה" שאוסף חומר עבור הרשות, מה שעשוי להביא למספר תוצאות שליליות: פגיעה באמינותו של העיתונאי ויצירת טשטוש תחומים בין הרשות לבין כלי התקשורת; מניעת גישה מעיתונאים לאירועים שונים; אלימות ופגיעה פיזית בעיתונאים ובציוד המקצועי שלהם כמו מצלמות, מכשירי הקלטה וכיו"ב (נקדימון, עמ' 164).

גם ועדת מעוז התלבטה בין השיקולים השונים וציינה, מחד גיסא, כי אין להכיר בחסיון בכיסוי אירוע המוני, ומנגד, כי ברגיל אין לדרוש מעיתונאי למסור את המידע לרשויות אכיפת החוק:

"אין להעניק חסיון לפעילותו של עיתונאי בכיסוי אירוע תקשורתי גלוי, כגון הפגנה, התפרעות וכיוצא באלה. בנוגע לאלה דינו של העיתונאי הינו, עקרונית, כדין כל אדם. עם זאת, בשל רגישות הנושא, המעורבות האינטנסיבית של עיתונאים בכיסוי אירועים כאמור והצורך להבטיח שהם לא יהפכו בעל כוחם למעין מודיעים משטרתיים [...] סבורה הועדה כי רק במקרים מיוחדים יש הצדקה לדרוש מעיתונאי לחשוף חומר שאסף תוך כדי ביצוע עבודתו העיתונאית כאמור".

דומה כי יש להבחין בין עיתונאי שהוזמן לזירת אירוע על ידי מי ממקורותיו, לבין עיתונאי שנזדמן למקום האירוע מבלי להסתמך על מקורותיו. כמבחן עזר ניתן להבחין בין מצב בו במקום נוכח רק עיתונאי אחד לבין מצב בו נוכחים מספר כלי תקשורת. עם זאת, בשלב זה איננו צריכים לקבוע מסמרות בסוגיה, ונותיר שאלות והבחנות אלה בצריך עיון.

אין ספק כי מידע שנמסר לעיתונאי מתוך כוונה שלא יפורסם, ויש בו כדי לחשוף את זהות המקור, חוסה תחת החיסיון העיתונאי שעליו עמד הנשיא מ' שמגר בב"ש 298/86 ציטרין נ' הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין, פ"ד מא(2) 337 (1987) (להלן: עניין ציטרין). להשקפתי, כל פרשנות אחרת תעקר מתוכן את כלל החיסיון העיתונאי שהותווה בעניין ציטרין. מצטרף אני אפוא להכרעה בפסקאות צח-צט בחוות דעתו של חברי, השופט א' רובינשטיין, כמו גם לקביעתו כי המדינה תוכל לפנות לבית משפט השלום בבקשה להסרת החיסיון בהתאם למבחנים שנקבעו בעניין ציטרין. אין באמור משום נקיטת עמדה – לכאן או לכאן – בשאלת היקפו של החיסיון העיתונאי ביחס למסירת מידע שאינו מביא בהכרח לחשיפת המקור העיתונאי, ואבקש להתיר שאלה זו בצריך עיון.

שופט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט א' רובינשטיין.

ניתן היום, ט"ו בכסלו התשע"ג (29.11.12).

שופט

שופט

שופט